

సమీక్ష

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి

పంపుటము 3

రాజమహేంద్రవరము 16-1-1980

—* ఈ సంచికలో *—

1) బాలసాహిత్యం-సంక్షిప్త వివరణ.	10) 'బసవరాజు'వారి గీత పారిజాతపరిమళాలు.
2) నన్నయ 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయక్తి'	11) ఆత్మోద్ధరణం. (పద్య)
3) మన సాహిత్యంలో మగువ !	12) సంక్రాంతిశోభ. (పద్య)
4) కవిత్యం ఎవరికోసం ?	13) వామన చరిత్రలో మనచరిత్ర.
5) బొబ్బిలియుద్ధకథలో రంగారాయునిపాత్ర.	14) కవితాసాధన తపస్సాధన వంటిది !
6) చిట్టిచీమ. (పద్య)	15) శ్రీనాథుని భాష - అన్యదేశ్యములు.
7) మార్పు. (పద్య)	16) ఫలితం.
8) గాంధారి పతివ్రత - కుంతి పరమపతివ్రత.	17) గ్రంథసమాలోచన - శ్రీ దుర్గానాథశతతి.
9) బీజధ్వని. (పద్య)	

1—2—1980 సంచికలో ఏకపీఠ - ఇతివృత్త పరిశీలన, సాందరనందము - సాహితీ తీర్థము, హనుమన్నాటకము - అంగదుడు, శ్రీకృష్ణ నిర్యాణం ఒక ఎలజీ మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా

సంవత్సరమునకు రు 10-00.

అర్ధసంవత్సరమునకు రు 5-50.

సంక్రాంతి సంచిక

విజ్ఞప్తి 50 పై.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

10పుటము 8

రాజమహేంద్రవరము 16-1-1980

సంచిక 6

బాలసాహిత్యం - సంక్షిప్త వివరణ

— రత్నశ్రీ (యస్. రాజశేఖర్, బి. ఏ.)

బాలసాహిత్యం అనగానే రెండు విషయాలు గుర్తుకు వస్తాయి. 1. బాలల కోసం పెద్దలు చేసిన రచనలు. 2. బాలలే, తమకోసం తాము వ్రాసుకున్న రచనలు.

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో 'బాలసాహిత్యానికి' ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. ప్రాచీన కాలం నుంచీ తెలుగుదేశంలో బాల బాలికల కోసం ఉద్దేశించబడిన సారస్వతం ప్రచారంలో ఉంది ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఎన్ని ప్రక్రియలున్నాయో, బాలసాహిత్యంలో కూడా అన్ని ప్రక్రియలు ఉన్నాయి. బాల గేయాలు, కథలు, కథానికలు మొదలైనవి.

బాలసాహిత్యం గురించి వ్రాసేటప్పుడు ముఖ్యంగా ఒక విషయం వ్రాయాలి. కొంత మంది రచయితలలోను, కవులలోను, 'ప్రాథమిక సాహిత్యానికి బాలసాహిత్యం 'సంగ్రహరూపం' అనే అభిప్రాయం ఉంది. ఈ అభిప్రాయం ఎంతమాత్రం నిజం కాదు. బాలసాహిత్యం ఒక విశిష్ట సాహిత్యస్వరూపం దీని ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి ఉంది. కాస్త్రీయ విధానము ఉంది. సిద్ధాంత ప్రాతిపదిక ఉంది. స్వామాజిక ప్రయోజనం ఉంది. కాస్త్రీయ దృక్పథం ఉంది.

బాల సాహిత్యం ఎలాంటిదంటే - బాలసాహిత్యం ఉన్నత కవిత్వాహినికి ఆటపట్టు అన్నారు శ్రీవేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు. లాలిపాటలూ, జోలపాటలూ పాడుతూ మనతల్లులే, కవితలు అల్లిఉండవచ్చు. అదే తొలి బాలసాహిత్యం.' అన్నారు బాల అన్నయ్య శ్రీ న్యాయపతి రాఘవరావు గారు.

'భావిపారులను తీర్చిదిద్దగల మహత్తర సాధనం సురుచిర స్వప్నాల బాలవాఙ్మయం' అన్నారు శ్రీ మద్దులూరి రామకృష్ణగారు.

'రసప్రఫుల్లం చేస్తూ ఆట, పాట, మాటలతో ఆనందంలో మునకలు వేయించేదే బాలసాహిత్య'మని మరొక రేడియో అన్నయ్య శ్రీ ఏడిదకామేశ్వర రావు గారు రన్నారు.

'పిండి ఆరబోసినట్లు, పాలు పాఱబోసినట్లు హాయిగా కనిపించే వెన్నెల బాల సాహిత్యం' అన్నారు డా॥ మిరియాల రామకృష్ణగారు.

ఆయనే, మరొక సారి ఇలా అన్నారు.

'అనుభూతిని ఆలోచనలనీ అలవాటు చేసే బాలల ప్రపంచం బాలసాహిత్యం.'

బాల సాహిత్యమంటే బాలలకోసం వ్రాసిన సాహిత్యం, బాలల గురించి

వ్రాసిన సాహిత్యమని చెప్పకోవాలి. 'శ్రీ మద్రామాయణానికి బాలరామాయణంలాగ, మన సాహిత్యానికి బాల సాహిత్యం అమరి ఉంది' అంటున్నారు. కొందరు. ఇది ఆమోదయోగ్యమైన అభిప్రాయం కాదు.

ఇది ఎలాంటి దంటే పెద్దవాళ్ళకు, చిన్నపిల్లలకు వచ్చేనవ్యాధి ఒకటే అయితే ఇద్దరికీ ఒకమందు వాడితే సరిపోతుంది అనడంలాంటిది. ఇది ఎంత అవివేకమో, 'ప్రాథమిక సాహిత్యాన్ని సుక్షిప్తం చేస్తే బాలసాహిత్యంవస్తుందనడం అంత అవివేకం. ఆసమంజసం. బాలలకు ప్రత్యేకంగా వైద్యం ఉంది. నిపుణులైన డాక్టర్లున్నారు. అదేవిధంగా ఈ సాహిత్యానికి కూడా ఒక ప్రత్యేక మైన ప్రతిపత్తి ఉంది ఇదొక ప్రత్యేక విభాగం.

బాలసాహిత్యం వ్రాసే వారు బాలల మనస్తత్వాన్ని బాగా అర్థం చేసుకోవాలి. వారికి అర్థమయ్యే భాషలో, చిన్న చిన్న పదాలతో, మనస్సుకు హత్తుకునే విధంగా, వారి అనుభవంలో వున్న, అనుభూతిలోవున్న విషయాలను, అలంకారాలతో అందంగా మిళితంచేసి, చక్కగా చెప్పాలి. మన భాసపాటవం, పాండిత్య గరిమ, ప్రదర్శించడానికి

పీఠ పాండిత్య ప్రకర్ష ప్రదర్శిస్తే, ఆ రచన బాలలకోసం చేసిన రచన అని చెప్పకోవాలి తప్ప నిజానికి అది బాలసాహిత్యం కానేరదు. బాల సాహిత్యం వ్రాసేటప్పుడు ముఖ్యంగా, తీసుకోవే వస్తువు వాటి సంబంధనది కావాలి. బాలలకోసం వ్రాస్తున్నామన్న విషయం మర్చిపోరాదు. ఈనాడు అనేక పత్రికలు ఈ బాలసాహిత్యానికి విశేషంగా, ప్రచారాన్ని, ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తున్నాయి. ఎంతోమంది బాల రచయితలు, బాల రచయితలు తయారవుతున్నారు.

బాలసాహిత్యం ప్రత్యేకంగా ఉండాలనే కృతనిశ్చయంతో తొలిరచనలు సాగించిన వారిలో శ్రీ గిడుగు నీతాపతి, శ్రీ చింతా దీక్షితులు, శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగార్లు ముఖ్యులు. శ్రీ చింతా దీక్షితులుగారు రచించిన 'అక్కడడతల' రచన ఆరోజుల్లో పిల్లలను బాగా ఆకర్షించింది. బాల సాహిత్య వైతాళికులన దగినవారు శ్రీ గురజాడ నావికొలను, అదిభట్ల, చింతా, వేటూరి, గిడుగువారు, వేసిన మూలబంధంపైని బాలసాహిత్య భవనం అనేక సూచికలతో ఆకాశంవైపు ఎగిసిపోయింది. ఆధునిక సాహిత్యంలో, గాత్రీయ దృక్పథంతో బాలసాహిత్యాన్ని కూడా ప్రారంభించిన వారు శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారు. వారు ఈసఫ్ నీతికథలు' తొలిసారిగా, తెలుగు బాలల కందించారు.

బాలసాహిత్యంలో 'శైలి' అత్యంత ప్రాముఖ్యం వహిస్తుంది. బాలపాఠకుల్ని ఆకట్టుకునే 'శైలి' పట్టుపడటం ముఖ్యం కాదు. అది ఒక తపస్సు. చిన్న గ్రామాల వెన్నమనసుల, చిందులాడే చిలిపి కీట్లు, పసిడి పలుకుల వెలువరించే పక్క చోద్యపు చిహ్న ప్రక్షులు నిదానంగా, నేర్పుగా ఆనగామానచేసుకోవే

భావులకే యాశైలి స్వాధీనమవుతుంది. ప్రతిభావంతు లగు రచయితలకైనా, సుఖభార హృదయా కర్షక ఘన, కసుమ పేతల మైన 'శైలి' పట్టుపడనిదే బాల సాహిత్య రచన పరిపుష్టకాదు; ప్రాచుర్యం పొందలేదు. బాలసాహిత్యంలో ఏ ప్రక్రియయైనా ముఖ్యశైలిలో ముఖ్యం కాగా, పిల్లలతో మాట్లాడునట్లుగా, వాళ్ళను ఆకర్షించేటట్లుగా, మాతృ సమీపంగా ఉండటమే, కాకుండా, పిల్లలకు మానసిక ఆశోగాన్ని కల్పించేదై ఉండాలి.

పిల్లలు సమగ్రజీవులు. వారిని మొదటి నుండే సంపూర్ణ మనుజులుగా నేర్పాలి, వారికి నైతిక శిక్షణ గరపాలి. లేకుంటే వారు పిల్లలుగానే ఉండిపోతారు.

పిల్లలకథల్లో ఒక విచిత్రమూ, వింత, యైన విషయం సృష్టిస్తూ, వారిని ఊహాలోకాల్లో విహరింపజేస్తూ, చివరకు నీతిని, విశ్వాదాన్ని, విజ్ఞానాన్ని, అందించాలి. కథల్లో పట్టులు జంతువులతో మాట్లాడినట్లు, జంతువులు పట్టులతోను, మనుష్యులతోను, మాట్లాడినట్లు సృష్టించిన అద్భుత రచనలు పిల్లలకు ఎంతో సంతోషాన్ని కలుగజేస్తాయి. కాని పట్టులతో జంతువులు, జంతువులతో మానవులు మాట్లాడటం వంటి విషయాలు 'హేతువాద దృష్టితో పరిశీలిస్తే కొంత విరుద్ధంగా కనపడినా, పిల్లలను ఆకట్టుకునే కల్పనా కల్పనం వాటిలో వున్నట్లుగా ఉంది. పిల్లల కథలు ఎలా ఉండాలంటే లేలికైన భాషతో, సునిశితమైన చాస్త్యంతో, బాలలకు ఆకర్షణ్యమైన అనందాన్ని-ఆహ్లాదాన్ని కల్పించే కథలైతే అసక్తిదాయకంగా ఉంటాయి. కథ కల్పనాలం కల్పించేదిగా ఉండాలి, ఏకాగ్రత కల్పించేది కావాలి.

పసిపిల్లల హృదయాలపై చిన్ననాటి అనుభవాలు. అనుభూతులు, భృషాభు

గాఢంగా ముద్రించబడ్డాయి. బాల్యంంచి వారిని సక్రమమార్గంలో నడిపి, చాలి. సత్త్వవర్తన అలవర్చాలి. ముంకీ నూక్తి కథానుభవను అందించవల్సిన బాధ్యత తల్లిదండ్రులపై ఉంది.

బాలసాహిత్యం ఒక్కతెలుగులోనే కాక యావద్భారత భాషల్లోనూ లభిస్తోంది. ప్రపంచమంతా బాలసాహిత్యం విస్తరించింది.

బాలసాహిత్య రచయితలలో ప్రముఖులు శ్రీ చింతా దీక్షితులు, శ్రీ గిడుగు నీతాపతి, శ్రీ లేజండ్ల సాంబశివరావు, శ్రీ వ్యాసపతి రాఘవరావు, శ్రీ నార్ల చిరంజీవి, శ్రీ కవిరావు, శ్రీ బి. వి. నరసింహారావు, శ్రీ వీడిద కామేశ్వరరావు, శ్రీ కన్నం నాయుడు, శ్రీ కుర్కూనంద్, శ్రీ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్య, శ్రీ మిరియాల రామకృష్ణ, శ్రీ కవుల ఆంజనేయశర్మ, శ్రీ నందూరి రామమోహన రావు, శ్రీ తాడి వెంకటకృష్ణారావు, శ్రీ మొండా ప్రభాకర్, శ్రీ క్రినివాసశాస్త్రి, శ్రీ నవీరా, శ్రీ వెలగా వెంకటప్పయ్య, శ్రీ కె. సభా, శ్రీ దివాకర్ల వేంకటాధుని, శ్రీ రెడ్డి రాఘవయ్య, శ్రీ నిజా ఇంగయ్య, శ్రీ సన్నిధానం యజ్ఞ నారాయణమూర్తి, శ్రీ పి. శ్రీ నివాస శాస్త్రి, శ్రీ శ్రీ శ్రీ దాశరథి, శ్రీ ఎన్. వి. అప్పారావు. శ్రీ వక్కలంక లక్ష్మీపతి రావు, శ్రీ జంధ్యాల పాపయ్య శాస్త్రి, శ్రీ న్యాయపతి కామేశ్వరి, జ్యోతిర్మయి, శ్రీమతి వింజయ్యారి లక్ష్మి, మొదలైనవారు ఎందరో ఉన్నారు.

బాలసాహిత్యాభివృద్ధి - (బాలల) ఆకాశమీ - కృషి:

పిల్లల సర్వముతో ముఖితాసంతోషం ఒక ప్రత్యేక సంస్థను నెలకొల్పిన ఘనత మనదేశంలో ప్రత్యక్షమవుతూ ఆంధ్రప్రదేశ్ కుదక్కింది. 1976లో ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల ఆకాశమీ స్థాపించబడి, దిగ్విజయంగా, కొనసాగుతోంది. ఆకాశమీ

శాసక అధ్యక్షుడు కార్యక్రమాల నిర్వహించింది. అటుపై 21 నుండి 28 వరకు నాగార్జున హిగర్ 'విజయపురి' లో అంతర్జాతీయ బాలల సంవత్సర సందర్భంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ బాలల అకాడమీ బాలసాహిత్య ట్రూ కిబిరాన్ని నిర్వహించింది. లోగడ ఇలాటి కిబిరాలు మూడు శ్రీ గిడుగు సీతా తిలకారి అధ్యక్షులలో జరిగాయి. ఈ కాలన కిబిరా కిబిరానికి (బాలసాహిత్య ట్రూ) సర్వశ్రీ వెలగా వెంకటప్పయ్య గారు డైరెక్టరుగా ఉన్నారు. అన్ని జిల్లాల నుంచి ప్రతినిధులను (యూవ నవ, కవులు) రప్పించి వారికి కిబిరా ఇప్పించి బాలసాహిత్య రచయితలనుగా తీర్చిదిద్దిన అకాడమీ కృషి అద్వితీయం, ప్రశంసనీయం.

అకాడమీ నిర్వహిస్తున్న, నిర్వహించిన కార్యకలాపాలు :

1. పిల్లలలో సాహిత్యాభిలాషను ప్రోత్సహించి వర్ధిల్ల చేయడం.
2. సంకీర్తన, నృత్యం, చలనచిత్రం, నాటకం, చిత్రలేఖనం, ఛాయాగ్రహణం వంటి కళారంగాల్లో ప్రతిభా పాటవ పోటీలు ప్రతియేటా నిర్వహించి బహుమతులు అందచేయడం.
3. పిల్లలకు ప్రయోజనకరమైన రచనలను ప్రోత్సహించడం.
4. అకాడమీ ఆశయాల పాఠశాల కోనాడపడే సంస్థల కార్యకలాపాలతో సహకరించి, వాటిని సమన్వయపరచడం.
5. అర్హమైన సంస్థలకు గుర్తింపు ఇచ్చి విచ్చేపట్టిన పిల్లలకార్యక్రమాలుకు సహకారం అందించడం.
6. పిల్లల ఉత్సవాలు, మహాసభలు, కిబిరాలు, సదస్సులు, పోటీలు, ఆటలు, విజ్ఞానయాత్రలు; మొదలైనవాటికి ఆధ్వర్యం వహించడం, వాటిని నిర్వహించడం.
7. ఇతర రాష్ట్రాలలోను, ఇతర దేశాలలోను జరిగే పిల్లల కార్యకలాపాలతో

సహ బాలసాహిత్యాన్ని గురించి, కళలను గురించి అధ్యయనం, పరిశోధన, జరపడం, అందుకు ప్రోద్బలం కలుగజేయడం.

8. పిల్లల సాహిత్యం కళలు, తత్వం బంధమైన కార్యక్రమాల్లో విశిష్టకృషి చేసిన ఆయా రచయితలకు బహుమతులు, గౌరవవిహ్వలు ఇవ్వడం.

9. సాహిత్యంలోను, కళలలోను ప్రతిభ చూపుతున్న పిల్లలకు స్కాలర్ షిప్పులు మంజూరుచేయడం.

10. సాంస్కృతికపరమైన కార్యక్రమాల వినిమయద్వారా పిల్లలలో జాతీయ, అంతర్జాతీయ అవగాహన సంబంధాలను పెంపొందించడం.

11. బాలల సాహిత్య గ్రంథాలయాలను నెలకొల్పడం.

12. పిల్లలకోసం పుస్తకాలు, పరిశోధన వ్యాసాలు, పత్రికలు ప్రచురించడం, ఆటిప్రచురణను ప్రోత్సహించడం.

13. బాలసంఘాలు, ఫిలిమ్ సంఘాలు, బాలభవనాలు మున్నగువాటి ఏర్పాటును ప్రోత్సహించడం.

14. ప్రభుత్వంగాని, ఇతరులుగాని, కోరినపుడు విల్లలసంక్షేమంగురించి సలహాలివ్వడం.

మొదలైనవి ఇంకా ఎన్నో కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తోంది.

నివిధసంస్థలు, కృత్తులు, పత్రికలు కూడా ఈ బాలసాహిత్యాభివృద్ధికి ఇతోధికంగా సహాయ పడుతున్నారు. ఇది నిజంగా గర్వించదగ్గ విషయం.

బాలలకోసం పూర్వకాలంలో పత్రికలంటూ ఏమీ ఉండేవి కావు. స్వాతంత్ర్యానంతరం బాలసాహిత్యం బాగా అభివృద్ధి చెందినది. అనేక పత్రికలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. చాలామంది రచయితలు ఈ రంగంలోకి దూకి తమ బంగారు రచనలతో సుసంపన్నం చేశారు.

ఇంకా అనేకులు ప్రోత్సహింపబడుతున్నారు. కొన్ని బాలసాహిత్య పత్రికలు బాల, బాలమిత్ర, బాలభారతి, బాలచంద్రిక, బాలవాణి, చందమామ, బుజ్జాయి, బొమ్మరిల్లు, విద్యాబాల, ఆనంద బాల, ప్రమోద, స్నేహబాల మొదలైనవి ఇంకా ఎన్నో ఉన్నాయి.

బాలసాహిత్య సృష్టికోసం ప్రత్యేకంగా రచయిత లేవరూ లేరని చెప్పాలి. పెద్దల కోసం రచనలు చేసేవారే ఇటు పిల్లలకోసంకూడా రచనలు చేస్తూండటం జరుగుతోంది. అలాకాకుండా ఈరంగంలోనే విశేషంగా కృషిచేసేవారు చాలా ఆవసరం.

ప్రపంచంలో ఉన్న ఉత్తమ బాలసాహిత్యాన్నంతనూ తెలుగులోకి ఆనువదించి పిల్లలకు అర్థమయ్యేరీతిలో, అందమైన బొమ్మలతో ముద్రించాలి. ఇతర దేశాల్లో బాలసాహిత్యాన్ని కన్నంత ప్రోత్సాహం మన దేశంలో లేదనే చెప్పాలి. ఇక్కడ ఉన్నవారు బాలల రచయితలే కాని బాల రచయితలు కారు. రష్యాలో పిల్లలే వ్రాసిన రచనలు ముద్రిస్తూ, వారికి ప్రోత్సాహ మిస్తున్నారు. ఇది నిజంగా చాలా సంతోషించవల్సిన విషయం. విదేశాల సాహిత్యరంగంలోకూడా మనదేశాన్ని అధిగమించాయి. మన దేశంకూడా ఆ దేశాలతో సమాన స్థాయిలో నిలబడగల దని ఆశిద్దాము.

ఈ వ్యాసరచన కుపకరించిన పుస్తకాలు.

1. ఆంధ్రప్రదేశ్ బాల అకాడమీ మహాసభలు ప్రత్యేక సంచిక 1977.
 2. 'తెలుగువాణి' ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక, ఉగాది 1975.
- * బాలబాలికలు అనే అర్థంలో 'బాలలు' అని అందరూ వాడుతున్న పదం సరియైనదికాదు. అంతకంటే పిల్లలు అనుటయే సమచిత్రం. - సంపా.

న్నయ - 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తి'

— శ్రీ సాంబయ్య పరిమి, ఎం. ఏ. బి. ఎస్.సి.

(గతసంచిక తరువాయి)

ప్రసన్నకథాకథితార్థ యుక్తి లో నారసి:

పాఠము. కొ. చొ. ప్రతులలోనే కలదు. పరిశోధిత ప్రతిలో 'కథితార్థ యుక్తి' అను పాఠాంతరమునిచ్చు తావున (Foot Note) 'కథాకథితార్థ యుక్తి' అని ముద్రితము¹², పాఠాంతరమును యథాతథముగ నై కొన్ని చో ఛందోదోష మేర్పడును.

'కథిత' మనగా చెప్పబడినది 'ప్రసన్నముగా చెప్పబడిన కథయందలి అర్థముల కూర్పు' అని సమానార్థము.

నూతుడు తొనకాది మునులకు వినయావనతుడైనను స్కరించి తాను 'పురాణ పుణ్య కథాకథన దత్తుం' డని చెప్పెను. 'నూతునకు కథాకథన జక్షుత' అను విశేషణము సంస్కృత భారతమున లేదు - 'లోనుహర్షణపుత్రి ఉగ్రక్రవాః నూతః పౌరాణికో నైమికారణ్యే తౌన కస్య కలపతే ర్ద్వైదశవాన్వికే సత్రే ఋషీనభ్యాగ తానుపతస్థే' (1-4-1 శ్లోక) తెనుగు భారతమునందే కలదు. ఈ 'కథాకథన దత్తుత' నన్నయ దని భానింప నగును. అట్టిచో 'కథాకథితార్థ యుక్తిని' మరల చెప్పట వలన ప్రయోజనము లేదు. అంతేకాదు. ఈపాఠమునకుగల అర్థము 'ప్రసన్న కథార్థయుక్తి' అను సమానార్థమునకు సమానముగుటచే 'కథిత' శబ్దము వ్యర్థమగు చున్నది.

'ప్రసన్న కథాకథితార్థ తత్త్వమున్నారసి; / మొప్పారసి'

ఈపాఠములకు ప్రసన్నమైన కథలయందలి కవిత్వార్థ తత్త్వమును విచారించి కవిత్వార్థ తత్త్వముయొక్క గోప్యదనమును విచారించి అను అర్థములు చెప్పదగును. ఇందు కవిత్వార్థ తత్త్వ మొప్పారసి అను నది 'కవిత్వార్థయుక్తిలో' నారయు' టకు సమానము.

'లో'నారయు' 'అరయు'టకన్న అధికార్థబోధకము. కావున III వ పాఠము VIII వ పాఠముకన్న మెరుగు. V వ పాఠమునందు 'లో' తారసి' అనికలదు, 'లో' తారసి' 'లో' నారసి' ఇంచు మించుగ సమానములు.

ప్రసన్నకథా వివిధార్థ యుక్తిలో నారసి:

ఈపాఠము కొన్ని ప్రతులం దున్నట్లు సంశోధితప్రతి తెల్పుచున్నది. ప్రసన్నమైన కథయందలి వివిధార్థముల కూర్పు అని పాఠార్థము. వివిధార్థము లనగా, స్థూలదృష్టికి గోచరమగు కారకపాండవుల కథ నాలంబనముగ చేసికొని అందు కూర్పబడిన ధర్మకాస్త్ర, నీతికాస్త్ర, వేదాంతకాస్త్ర, ఇతిహాస, మహాకావ్య, పురాణాదుల అర్థములు.

నన్నయ తెనుగు చేసిన మహాభారతమునందు వివిధకాస్త్ర లక్షణము లున్నవనుట జగద్విదితము - (చూడు. ప. ధర్మ తత్త్వజ్ఞులు) సంస్కృత భారతమునందును గలదు -

ధర్మకామార్థకాస్త్రాణి కాస్త్రాణి వివిధానిచ లోః యాత్రా విధానం చ, సంభూతిం దృష్టవా నృపః (1-1-47 శ్లో)

వ్యాసభారతమున కథ అను న్యూతముగ నడువదు సన్నివేశ పునరావృత్తులచే, వేదాంతాధ్యాత్మికకాస్త్రాత్ర విషయ శ్లోకములచే కథ తేలికగ ప్రసన్నము

గాదు. కథాకథనదత్తుడు 'నానారుచి రార్థమూక్తి' నిధి అయిన నన్నయ తన బుద్ధిబాహుబలముచే భారతభారతీ సముద్రము నీది అచట లభించిన 'కృష్ణార్జునోత్తమ నానాగుణ కీర్తనార్థఫల మైన ప్రసన్న భారత కథను మన కం దిం చి నాడు. ఇది కారకపాండవుల చరిత్ర మాత్రమే కాదు. వ్యాసమృదయ ప్రతిపాదిత వివిధార్థయుక్తి రచన. జిజ్ఞాసువులు, సారమతులునైన కవులు, వేయి కళ్ళతో లోనారసి వ్యాస మృదయము నెరిగి మేలన వలె నని నన్నయ భావన.

'అయువ్యం బిలిహాస వస్తుసముదా

యం బ్రహ్మకాముష్మిక

శ్రేయఃప్రాప్తి నిమిత్త ముత్తమ సభా

సేవ్యంబు లోకాగమ

స్వాయేకాంత గృహంబునాఁ బరగి నా

నా వేద వేదాంత వి

ద్యాయుక్తంబగు దానిఁ జెప్పఁదొడగెన్

తద్భాషితాఖ్యాతమున్' -

(ఆది. తృ 11 ప)

అని మహాభారతీ స్వరూపమును నన్నయ తెలిపినాడు.

మహాభారతములోని 'ఇతిహాసవస్తు సముదాయ'ము నన్నయ రచనలో ప్రసన్నకథ' గా పరిభవిల్లి నది. 'నానా వేద వేదాంత విద్యాయుక్తం బగు' విషయము 'వివిధార్థయుక్తి'లో తెనుగున వెలిగినది. ఈపద్యములోని 'ఇతిహాసవస్తు సమాదాయము' 'నానావేద వేదాంత విద్యాయుక్తం బగు దాని' భావముల సంతృప్తి కరించిన ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తి' అగుచున్నది.

భారతము ఆదరణీయసార వివిధార్థ

గతి స్ఫురణంబుగల్గి యుష్టాదశపర్వ నిర్వహణ సంభృతమై, 'పెనుపొంది' యుండెనని తిక్కన చెప్పినాడు. 13 ఈ పద్యములోని 'వివిధార్థగతిక' సంశోధిత

పతిలో 'కవిత్వార్థగతి' అను పాతాంతము గలదు. ఈ పద్యములోని 'సారవిధార్థగతి' 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తి'ని తలపించుచున్నది. అంతేకాదు. వివిధ సంహితా జానం దీపయంతి మనీషాః (1-1-51) అను భారతశ్లోకము 'వివిధార్థగతిస్సురణ'మే 'వివిధార్థయుక్తి'కి మూలముగా నున్నది.

వ్యాసముని ప్రణీత పరమార్థమును తెల్లముచేయుకొని 'ప్రసన్న కథావివిధార్థ' 'యుక్తి'కే కలదు. 'కవిత్వార్థయుక్తి' 'తత్త్వార్థయుక్తి' 'కథితార్థయుక్తి' వ్యాస వ్యాదయమును తెలుపలేవు. ఈమూడిటికన్న 'కవిత్వార్థయుక్తి' అధికంతు మైనది.

'కూ' ధాతు నిష్పన్నమైన 'కవి' కి ర్థించువాడు అని అర్థము. అంతేకాక వాగ్వియున్న దానిని ప్రకాశవంతము చేయువాడు, సర్వమును వ్యక్తముచేయువాడు, 'కవి' అని యాస్కాచార్యులు నిర్వచించిరి.

విశ్వరూపాణి ప్రతిముంచలే కవిః
పాసావీ ద్భద్రం ద్విపదే చతుష్పదే
సాక మఖ్యత్ సవితాపరేవ్యం న
ప్రయాణ ముచసో విరాజతి.

విశ్వని సర్వాణి రూపాణి రూపకస్తు
అర్థేషు ప్రతిముంచలే ఆ బ ధ్నా తి।
తయోఽపఘ్నన్ రూపాణ్యావీః కర్వన్।
కవిః కాంతదర్శనః । అథవా కవతేః
ధాతోః గత్యర్థగత్య కవిః గచ్ఛ త్యసా
నిత్యం¹⁴

పై అర్థమునుబట్టి 'ప్రసన్నకథా కవిత్వార్థయుక్తిలో నారసి' పాఠమునకు ఈ క్రింది విధముగ అర్థము చెప్పవచ్చును.

ప్రసన్నమైన కథయందు / వర్ణింపబడు/గు ప్తమైన దానిని ప్రకాశవంతము చేయు/సర్వమును ధ్వనింపజేయు/ భారతార్థములకలయికను సారమతులైన కవీంద్రులు లో నారసి మే లనగలరు.

సమన్వయ దృష్టితో చూచిన,
ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తిలో నారసి,

ప్రసన్నకథా కవిత్వార్థయుక్తిలో నారసి' పాఠములు మిగిలిన పాఠముల అర్థములను తమయందివిడింపజేసికొనసమగమైనవిగా నున్నవి ఈ రెండిటిలో 'వివిధార్థయుక్తి' గల పాఠమునకు అర్థము స్పష్టముగా నున్నది. 'కవిత్వార్థయుక్తి' గల పాఠమునకు అర్థము, మనము వ్యాఖ్యానము చేసికొనుటపై ఆధారపడియున్నది. పాతాంతరము లేర్పడుటకు వి/లి, లో/తో, లకు అవకాశ మెక్కువ. కవిత్వ/వివిధలకు తక్కువ. ఈ ఒక్కవిషయము మినహా 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తిలో నారసి' పాఠము సంజనముగ నున్నది.

ఈ ప్రయత్నము వివిధ పాఠములను, వానిపైగల వాగోపవాదములను, ఒక చోట చేర్చవలెననియే కాని, పాఠముల సాధుత్వాసాధుత్వములను నిర్ణయింపవలెననికాదు. పాఠమేదైనను నన్నయకవితా స్వరూపమును దర్శించి ఆనందించు వారికి కలుగు నప్తములేదు, నన్నయ నర్థము చేసికొనలేనివారికి కల్గు లాభమును లేదు. భారత పరమార్థమునకు భంగము వాటిల్లదు.

అధస్తానిక :

12. ఆంధ్ర భారతము (ఆది సభావర్సములు సంకీర్తిత ప్రతి :- ప్రథమాశ్వాసము 26 వ పద్యమునకు గల పాఠాంతరము.

13. విరాటపర్వము (సంకీర్తితప్రతి) ప్ర. 6 పద్యము.

14. Nirukta of Yaska.
page 1116, 1117 Bombay Sanskrit & prakrit Series. No. Lxxxv.

Note :- ఈ వ్యాసమున సంస్కృత భారతశ్లోకములసంఖ్య భండార్కర్ ప్రతినుండి ఇయ్యబడినది.

మన సాహిత్యంలో మగువ!

శ్రీ రామడుగు వెంకటేశ్వరకర్మ.

* అందమై ఆనంద బృందమై, మృదులని చ్యందమై మిగుల నింపాందు నెది? తల్లియై, గారాలచెల్లియై, రాగాల నల్లియై తానుల్లసిల్లునెది? మహితయై, వైరుష్య సహితయై, అభిమాన పహితయై మహిలోన వెలయు నెది? శక్తియై, ప్రతకృతాసక్తియై, త్యాగాను రక్తియై యెనలేక గ్రాలునెది? నారి లేనట్టి విల్లును, నారలేని ఇల్లుకృర్థం బనంగ రాజిల్లు నెది? ఓర్పు నేర్పుల కూర్పుతో నొప్పు నెది? అద్ది ప్రాణులమేల్పంతి అది పడంతి?

* భారతకవుల వాగ్దేఖిలో త్తత్ర భాగదీప్తుల నుగ్ధపాలు ద్రావి - శ్రీనాథుని రసప్రసిద్ధ సమత్వాన చిత్రవాగ్రచక్రైక శిక్ష మెలగి కవితాపితామహుల కల్పనా శిల్పా - రాగరాగిణి యాచు రాణికెక్కి నూరనార్య నవూర్వసుందరకృతిలో క తాప్రపూర్ణోదయ లభితడని

లోకనాటక మాడించు రూప మొద్ది, త్యాగమయిగ, అపత్యానురాగమయిగ సత్కృత మందరాత్య ప్రశస్తి నొంది ఇంతి కావ్యాలలోన మేల్పంతి యయ్యె!

* 'కందుకూరి'యూ, 'గురజాడ'కమ్రగతిని సంఘకత దురాచారమా సరణియ నెడి తెరను దొలగించి మత్తాలసరమునూర్చి ఇంతి కావ్యాలలోన మేల్పంతి యయ్యె!

* లలిత 'రమ్యలోక'లాలనులో మెచ్చంగ 'రాయప్రోత్' సూత్ర ధారణ మొనర్చి రమణీయ శాంభీర్య ధనుషార్థములొప్పు 'కృష్ణకాస్త్రి'యూ భావగీతి దెలుప 'భిశ్వనాథ' బుధుంధు వీనుల విందుగా 'కెన్నెర' తంత్రుల గీలగొలుప విద్వదినుతరిలి వెలయంగ 'నందూరి' పదమెత్తి రాగ సంపదల గూర్చి

క వి త్వం ఎ వ రి కో నం

— శ్రీ ఇ. టి. లోకనాథరవు, ఎం. ఏ.

(గతసంచిక తరువాయి)

మేధాశక్తి మరియు హృదయశక్తి సమంగా మిళితమైననాడే నిజమైన కవిత్వం కాని మరే విషయమైనా కాని అభివ్యక్తి మాత్రమే. సంప్రదాయ వాదులు మేధ అనేది జన్మతః సంక్రమించే దని వాదిస్తారు. కాని దర్శకుడు కాని, డార్విన్ కాని చెప్పిందేమిటంటే జన్మతః వచ్చిన ముడిపదార్థమైన మేధకు తాను నివసిస్తున్న పరిస్థితులు, దేశకాలాదులు ఒక నిర్ణీతమైన ఆకృతిని కల్పిస్తాయి. అదే విధంగా హృదయ మనేది భావాల నిలయం. లేదా కేంద్రస్థానం. ఈ స్థానం నిత్యమైతిక కార్యకలాపాల్ని బట్టి, సంఘటనల్ని, బట్టి మారుతూ ఉంటుంది. మనప్రాచీన దార్శనికులు కూడా మేధను వర్ణవేక్షించడమే గొప్ప తాత్త్విక చింత అని చెప్పారు. కనుక అటువంటి మేధాశక్తిని హృదయశక్తిని కలిపించే మనుషుల్ని, వారి జీవన పరిస్థితుల్ని మరిచి, అవ్యక్తదశలోనికి తోసేసి, బలాత్కారంగా భావాలను సంఘటికరించి చెప్పే కవిత్వం నిజానికి ఆసలు సిగరైన కవిత్వం కాదు. అందుచేతనే ప్రఖ్యాత మానసిక విశ్లేషణ సిద్ధాంతకర్తయైన ఫ్రాయిడ్ నైతము అవ్యక్తవ్యక్తిచేతనలో దాగున్న

ఎన్నో యెన్నో యోపాల నింపులరమించి యపురూపముగను ధరించి యార ప్రణయ రంగస్థలము నందు లాస్యమాడి ఇంతి కావ్యాలలోన మేల్బుంట్టియయ్యె॥

వివిధ సమస్యలకు నిల
మిపులపరిష్కారపథము మేలుగ వెలయన్
బనిమల గతిఁ బ్రకటిని గని
నవలలలో నవల నేడు నవనవలాడెన్॥

—....—

భావాలు నిజమైన వ్యక్తిత్వానికి నిదర్శనాలని చెప్పాడు. ఒక సైంటిస్టు ప్రయోగ కాలలో పరిశోధనచేస్తున్న పరికరాలకు గాని, వస్తుదాయానికి కాని నిజమైన ఉత్పత్తిదారు లెవరో గుర్తించే అసలైన జ్ఞానం, అదేవిధంగా కవిమైనవాడు రాస్తున్న కలాన్ని, కూర్పున్న కర్పిని, వాడుతున్న కాగితాన్ని, చదువుతున్న పుస్తకాల్ని, ప్రకటిస్తున్న పత్రికల్ని ఉత్పత్తి చేస్తున్న లేదా నిర్మిస్తున్న వారిని గురించి ఆలోచించడం నిజమైన సృజనాత్మకత. ఆవిధంగా చేయక నా గొప్పదనం వలన కవిత్వం రాస్తున్నానని కవిగాని, నామేధవలన ప్రయోగం చేస్తున్నానని సైంటిస్టు కాని అనుకొంటే అదికేవలం భ్రమ, ఉన్మాదం. ఒక శ్రీనాథుడు, ఒక నన్నయ, ఒక న్యూటన్ అంటూ ఉండరు. ఆ కాలపు అనేక వ్యవస్థ, లేదా పరిస్థితులసమాహారమే ఒక వ్యక్తిత్వం అభివ్యక్తమాత్రమే. దీనిని T. S. Eliot, the will of the anasses behind a single voice' - అని చక్కగా చెప్పాడు. ఎవరికల్లనైతేమనం జీవనాన్ని సుఖమయంగా గడుపుతున్నామో, అటువంటివారిని గూర్చి కనీసం ఆలోచింపకుండా ఉండటం అన్నిటికన్నా తుద్రకార్యము. ఈ విషయాన్నే శ్రీ స్వామి వివేకానంద లండనులో చెప్పాడు.

ప్రాచీన తెనుగు కవులకు, కాస్త్రవేత్తలకు ఈ విషయం స్ఫురింపవచ్చు. కాని అట్టి స్ఫురణను కప్పిపుచ్చడానికి ఆనాటి రాజకీయ వ్యవస్థ, మతప్రాబల్యం ముఖ్యంగా కర్మకాండ, దోహదం చేసాయి. కవియైనవాడు ఆనాడు ప్రత్యేక వర్గంగా భావించి జ్ఞానము లేని

వారిని బానిసలనుగా, తుద్రులనుగా చూసేవాడు తప్ప తనజీవన పరిస్థితులకు దోహదం చేసే మౌలిక శక్తినిగా చూసేవాడు కాదు. అందుకు కారణం ఆతనికి రాజుల ఆండండలు ఉండేవి. రాజుకు తనకు లేని కీర్తిప్రతాపాలను దిగంతాలకు వెదజల్లే కిరాయి కవులు అవసరం. ఈ స్వాధీన పూరిత సంబంధంవలన ఆలోచింపవలసిన కవిత్వం కాని, విమర్శ కాని ఆలోచనాల్లో ప్రదర్శింపబడలేదు. ఈనాడు రోజులు మారాయి. రాజులు, రాజ్యాలుపోయి సామాజిక శక్తికి ప్రాధాన్యం అభించింది. నిరంకుశత్వం ఎక్కువకాలం మనుగడ సాగించలేదన్న సత్యాన్ని చరిత్ర ఋజువుచేసింది. ప్రజలే చరిత్రనిర్మాతలనే భావనలు దశ దిశలా వ్యాపించినవి. తత్ఫలితంగా కవితారంగాన్నే కాకుండా, అన్ని కళారంగాల్ని ప్రజావాణి ప్రభావితం చేస్తున్నది. కనుక ప్రజల కోసం కవిత్వం రాయడం తప్పనిసరిగా పరిణమించింది. అందుకు భిన్నమైన దానిని ఏవ్యాభావంతో చూడడంకూడా ప్రబలింది.

ఏ కళారంగానికైనా కేంద్ర బిందువు మునిషి. ఆ మునిషి ఏవర్గానికి చెందిన వాడైయుండాలో? అని ప్రశ్నించినపుడు, ఏవర్గమైతే జీవనవిధానాన్ని ముందుకు నడిపిస్తుందో ఆవర్గానికి చెందిన వాడైయుండాలో. అటువంటి మునిషి పడుతున్న (అనుభవిస్తున్న) నవరసాలు ఆలంబనంగా, వాస్తవిక దృక్పథంతో రచించలేని కవిత్వం ప్రజాకవిత్వం కాదు. ప్రజల్ని ప్రతిబింబించలేని కవిత్వం ఒకే కన్ను కల మునిషివంటిది నన్నయ 'మొదలు నేటివరకు కల కవిత్వాన్ని విశ్లేషిస్తే, సాహిత్యం పండితవర్గాన్నే పైకెత్తేదిగా ఉంటుంది. ప్రాచీన కవులు మేధాపరమైన విజ్ఞానాన్ని ప్రదర్శించడానికి కంకణం కట్టుకొన్నారు గాని, హృదయ వర్తితమైన సానుభూతికి, మానవత్వానికి స్థానం కల్పించ లేకపోయిరి. ఒక

తేల స్థానం కల్పించినా దాన్ని మతంతో ముడిపెట్టి చైతన్య రహితం చేశారు. అయితే ఆధునికలు మాత్రం ఒక్కవర్గాన్నే ప్రతిబింబించే సాహిత్యం రాయడం లేదా? అని ప్రశ్నిస్తే, అవును రాస్తున్నారనే చెప్పాలి. ఏవర్గమైతే నూటికి ఎనభై వంతులు సర్వకాల సర్వావస్థల యందు ఇరవై శాతం గలవారి భౌగోళికాగ్రాహితీ కోసం జీవన పరిశ్రమ చేస్తున్నారో ఆ వర్గాన్ని కవితాపరంగా ప్రదర్శించడమే న్యాయం, ధర్మం. ప్రాచీనులు చెప్పిన మతపరంగా చూసుకొన్నా, అన్ని 'ఆత్మల్ని నీ ఆత్మగా చూడు' - అన్న సారాంశాన్ని కూడ ప్రాచీనులు పరిగణనలోనికి తీసుకోక, స్వార్థచింతనకు, జీవనభృతికి పనిముట్టుగా వాడుకొన్నారు.

ఉపనిషత్తుల ప్రకారంగానీ, జౌద్ధల ప్రకారంగానీ, లేదా నవీన భౌతిక తార్కిక సిద్ధాంతి హెగెల్ ప్రకారం కాని విశ్వంలో ఏ వస్తువు నిశ్చలంగా లేదు. ప్రతిదీ నితంతరగమనశీలం. మార్పు అనేది పీపీలకాది బ్రహ్మపర్వతలము జరుగుచున్న క్రమపరిణామం. కావున ప్రాచీన కవులు ప్రజలకోసం కవిత్యం రాయలే దని ఈనడించడం, నవీనులు రాస్తున్నారని చంకలు గుడ్డుకోవడం రెండూ అవివేకాలే. పరిణామంలో గతులు, స్వభావాలు, దృక్పథాలు మారుతూ ఉంటాయి. సర్వజనీన మైనదేదీ ఈ భౌతిక జగత్తులో ఉండదు. కావున ప్రాచీనులు తమ కవిత్యమేగొప్పదని, ఆధునికులు తమదే గొప్పదని చెప్పుకోవడం సమంజసం కాదు. ప్రస్తుత కాల పరిస్థితుల దృష్ట్యా కవిత్వాన్ని ప్రజాపరం చేయడం నేటి యుగధర్మం. అలా చేయ్య నని మూర్ఖులు పట్టుపట్టడం కేవలం జడత్వ మాత్రమే తిప్ప, చైతన్యవంతం కాదు. కాబట్టి ప్రస్తుత జీవన విధానం గడవడం అని వార్యం. ప్రాచీన

బొబ్బిలి యుద్ధకథలో రంగారాయుని పాత్ర

- శ్రీ యెందుక జగన్నాథనాయుడు, ఎం. ఏ.

క్రీ. శ. 1652 వ సం॥న బొబ్బిలి రాజ్యమును ప్రప్రథమమున 'రావు పెద రాయడు' అను పద్మనాయక వీర శిరోమణి రాజామును రాజధానిగాఁ జేసికొని స్థాపించెను. అతని కుమారుడు లింగప్ప మొగలుపాదుషాలకు చికాకోలు నవాబులకు తలలోని నాలుకగా ప్రవర్తించినవాడు. షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్ కుమారుడు జేటకై దూరసీమల కరిగినపుడు పిఠూరిదారు లెవ్వరో అతనిని బంధింపగా, లింగప్ప పిఠూరిదారులను చొజ్చెట్టి ఖానుని కుమారుని విడిపించి నవాబు మన్ననలను బడచెను. దీనికి ప్రతిఫల

ముగా లింగప్ప రాజామునకు పశ్చిమ దిశను ప్రస్తుత బొబ్బిలి నగరమునరకు గల ప్రదేశమును పండ్లెండుపోటుగ్రామములను నవాబునుండి బహుమతిగా పొందెను. ఈ సంఘటనము శ్రీ కాకుళము మండలమునందలి పలాసాకు దగ్గరలో గల 'రంగవాక' అనుచోట జరుగుటచే దీనిని పురస్కరించుకొని నవాబు లింగప్పకు 'రంగరాయ' బిరుదమును ప్రసాదించెను. అప్పటినుండి లింగప్ప వంశీయులీ బిరుదమును పొందు చిన్నాముగా దమ నామముల చివర ధరించుచు నచ్చిరి.

షేర్ అను ఉర్దూపదమునకు బెబ్బులి (పెద్ద + పులి) అని అర్థము కనుక లింగప్ప తన యేలిక యగు షేర్ మహమ్మదు ఖానుని నామస్మృతిగా 'బెబ్బులి' అని తాగట్టించిననగరమునకు నామకరణ మొనర్చగా; నయ్యది ప్రజలనోటఁ బడి క్రమముగ బొబ్బిలిగా మారెను. ప్రపన్న పారిజాతావతారికలో కూడ నిశ్చే చెప్పబడినది. క్రిందిపద్యము గమనింపదగును.

'షేరన దురుష్కభాషను తెలగును బులి పెద్దపులియను పద మయ్యె బెబ్బులియన బెబ్బులియె నాడు నాటికి బొబ్బిలి యన బొలిచెనత్తురములు మార్పుబొందనిపుడు'

గజపతి నగరము, చికాకోలు, చీపురు పల్లి, పార్వతీపురము, పాతకొండ, సాలూరు తాలుకాలమధ్య నేటి విజయనగరమండలమునందు బొబ్బిలి జమీందారీ వ్యాపించి యుండినది. విశాఖపట్టణమునకు దైర్వతి దిశలో డెబ్బది మైళ్ళదూరములో బొబ్బిలి పట్టణ మున్నది.

కుమారు 222 సం॥ వ త్సరములకు పూర్వము (క్రీ. శ. 1757 లో) విజయ నగరమును పాలించుచున్న పూసపాటి

భావాల్ని మనపై రుద్ది, అవిధంగానే నడవ మనటం అవశ్యకం లక్షణం. మన పిగా ఎవరికివారు ఆలోచించి చూస్తే ఒక నిజం బయటపడుతుంది. ఆ దేమిటంటే మన సర్వాంగీణ మూర్తికి దోహదం చేస్తున్న ప్రజకు మనరంగాల్లో మనం స్థానం కల్పించాలి. కవి యైనవాడు కవిత్యంలో, గాయకుడైన వాడు గానంలో, శిల్పి శిల్పంలో తప్పని సరిగా పీఠాన్ని కేటాయించాలి. అలా సమర్పించని పక్షంలో, అది కేవలం రాక్షసత్వమే అవుతుంది; తప్ప మానుషత్వం కాదు. ఏకశారంగమైనా అందునా కవిత్యం తప్పని సరిగా ప్రజాపరం చేయడం అత్యంత అవసరం. అలాచేయని పక్షంలో ప్రజాపద ఘట్టన క్రింద నగి నశించిపోవడం తథ్యం. ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు. ప్రజలే భావిని సృజించే నేతలు. కనుక ప్రజాపరం కానిదేదీ ఎక్కువకాలం మునుగడ సాధించలేదు.

విజయరామరాజు బుస్సీదొర సాయముతో తనపొరుగు సంపానమైన బొబ్బిలి కోటను ముట్టడించిన కథ యిందలి యితీవృత్తము. ఈ బొబ్బిలి కథకు పదములలో రెండు భిన్నరచన లున్నవి. ఒకటి పెద్దాడ నాగేశంకరమారుడు మల్లేశం వ్రాసినది. వేరొకదానిక ర్తవేరు తెలియదు. ఈ రెండుగ్రంథములు నాధారముగా రంగారాయనిపాత్ర చిత్రించుట యీవ్యాస ముఖ్యోద్దేశము.

బొబ్బిలిపాతకులు వెలమదొరలు. ఆత్మంత ప్రతాపాధ్యులయిన ఈదొరలలో రావువారు బలవంతులు. లింగప్ప అనంతర మారాజవంశమున నాజవతిరమువాడగు రాజా గోపాలకృష్ణ రంగారావు చరిత్రప్రసేద్యుడు. ఈతని పాలనాకాలమునే ప్రఖ్యాతికెక్కిన బొబ్బిలి యుద్ధము జరిగినది. పద్మనాయకుల ధైర్య స్థైర్య కౌర్య సాహస పీఠప్రతాపములు ప్రదర్శింప బడినవి.

పద్మనాయక పీఠసారీమణుల యాత్మ గౌరవము నిరూపితమైనది. రంగారాయుడు గొప్పవీరుడు. కౌర్యముకలవాడు. దైర్యవంతుడు. అందమైనవాడు. పౌరుష మంటే తమదేయనుకొనిన వెలమవీరులలో లెక్కింప దగినవాడు. అయినను తొండ రపడువాడుకాదు. నిదానమే ప్రధానమని తమ్ముడు వెంగళరాయునికి, బావమరది ధర్మారాయునికి చెప్పిన వివేక కాలి 'వగడకాల ఆడి నేను సాముకు పోతిని' అనువాక్యమువలన నితనికి సాముకూడ వచ్చునని తెలియుచున్నది. విజయరామరాజు బుస్సీతో కలిసి, బొబ్బిలిమీదికి యుద్ధమునకు వచ్చుచున్నాడని రంగారాయుడు తెలిసికొని తమ్ముడగు వెంగళరాయునితో—

పరావంచక వినుము యిపుడు వెంగళ
రాయుడా
మన యులముదక దంబు తెచ్చెను
విజేరామరాజు

మనలను చంపి బొబ్బిలికోట యేల
దలచినాడు
ఇక్కడ యుండగదయ్యా బొబ్బిలి
కోటలో
నల్లమందుగుండునోను ప్రాంచి వచ్చాడు
నల్లమందుగుండుకు ముందు కత్తియెత్తరాడు
చేతితో యుద్ధము మనము యిక చేయలేము
కోటలకంతా బోరు సింహము

పాపారాయుడు
ప్రాణంవంటి నా బావమరదిగ తాండ్ర
పాపయ్య
ఆతనుపోయి రాజారపు కోటలో
రాజావున్నాడు
పాలుకోలు మండ్యాలు మనము

బాగుచేసుకొని
రాజస్త్రీలపిలుచుకొని వల్లులు బోతామా
ప్రాంచివచ్చి రాజుకుపట్టుముగట్టిపోతాడు
వెనుకవచ్చి చెంపలుకొట్టిబొబ్బిలితీతాము

అని చెప్పినాడు. రంగారాయుడు బాగుగానాలోచించి పలికిన మాట లివి. పొరువ మంటే తమదేయనుకొనిన వెలమ వీరున కిట్టి ఆలోచన కలుగుట ఆతని రాజ్య తేమమునకే. రంగారాయుడు అనుకొను నట్లుగా బొబ్బిలి వెలమవీరులు మెలగినచో బొబ్బిలి వారంతా చనిపోయిడివారుకారు. ఆపదసమయమున మనస్త్రీలను వెంట బెట్టుకొని వలసలపోయి, సమయము కని పెట్టి మరల మనబొబ్బిలికోటను వశపరచుకొనవచ్చునని రంగారాయుడు చెప్పగా; విన్న వెంగళరాయుడు మనము పోయిన వెనుక బ్రతికియుండుట సరిగా దనియు, నాకు నెలవిచ్చిన రెండు గడియలలో శత్రునైస్యమును చెండాడెద నని వీరావేశముతో పలికినాడు. ఆసమయమున రంగారాయుడు—

'తాలిమినుమ్మ! ఓరుపునుమ్మ! వెంగళ
రాయుడా
తాలిమి అన్నది తనను గాచును యెదిరి
గాచు నేమి?

ఓరుపన్నునిబిడ్డు గాచును వెంగళరాయుడా
ఆవసరపడితే పనులు కాదుర వెంగళ
రాయుడా
దామెగవారిధి గ్యారాయనిగుంధికిపంపితే
రాయబారము తీర్చుకొని దా రాయుడు
వస్తాడు
రాయబారము కుదరకపోతే పిమ్మట
చూతాము'

అని తమ్మునితో పలికినాడు. పై వాక్యములలో రంగారాయుని వివేకము, రాజనీతి చాతుర్యము కనబడుచున్నవి సామదానభేద డండోపాయములతో కార్యసఫలతకు పాటుపడుచున్నాడు.

ధర్మరాయుని బుస్సీయొద్దకు రాయబారమునకు పంపుసందర్భమున, ధర్మరాయునితో రంగారాయుడు బుస్సీ తూర్పుదేశము చూచుటకు వచ్చిన విషయము, యెదురునేవకు విజయరామరాజు బొబ్బిలివారికి పంపిన జాబు విషయము, జాబును వెంగళరాయుడు చించి జాబు తెచ్చిన హక్కారల చెంపలు వాయించి మెడబట్టి నెట్టిందినట్లగుము, చెప్పి; విజయరామరాజు కోపముతో బొబ్బిలి మీదకు యుద్ధమునకువచ్చుచున్నాడని చెప్పెను. విజయరామరాజుకు కలిగిన కోపకారణముల నిట్లు చెప్పుటలో రంగారాయుని లోకజ్ఞత వెల్లడి యగుచున్నది. అంతే కాదు. ధర్మరాయుని బుస్సీ భేటికి పోవలసిన దని, వారి భాష మనకు తెలియగుగనుక అచట నుండు దుబాసీ లక్ష్మయ్యను కలిసి మాటలాడి బుస్సీతో భేటి కుదుర్చుకొమ్మనినాడు. రాజమహేంద్రవరమునుండి బొబ్బిలివరకు మజిలీకి వెయ్యేగి, రూపాయిలు చొప్పున యిచ్చెద మనియు, బిడ్డలు, బాలికలు, ముసలివారితో కోటలో యున్నా మనియు, రాజాగారికి మాకు చాలరోజులుగా పగయున్న దనియు, ప్రాంచివారికి మాకు పగ లే దనియు, తూర్పుదేశము చూడవచ్చినవారు గనుక మీరు మాతో జగడమునకు రాక

మిచ్చు బహుమతులను గైకొని మా బిల్లికి కొట్టను తున్నించి మీవూరికి పోవ నీన దనియు బుస్సీతో చెప్పి, సుధికుడు చ్చకొని రమ్మని రంగారాయుడు పలికి ాడు, అట్లు రాయబారము వదలనిచో మృత్యు చేయవలసిన భార్యయు అలోనిం వచ్చు ననినాడు. ఇట్లునటలో రంగారాయుడు యుక్తి పరు డని తెలియు నున్నది.

రంగారాయుడు రాయబార మంపి ంపి వదుర్చు కొనుటకు ప్రయత్నించి ాడు. సఫలము కాలేదు. తన బావమరది తుగు పాపారాయుడు లేనందువలన గాబ్బిలికొట్టతలు పులు తీసియున్నట్లున్న నని భ్రాంతించి రహస్యముగా పాపారాయు కి జాబు చరిపినాడు. జాబు చేర లేదు. పనికి యుద్ధము తప్పలేదు.

తామన మేలయింక నాకు సెలవులివ్వండి

అని వెంగళ రాయు డనగా, అపుడు రంగారాయుడు తమ్మునితో - పరాకుంచక వినండి మాకు

వెంగళ రాయుడా తో యున్నది సేతో యున్నది

బాబ్బిలి కొట్టగా మీదు బలమంతా జూపండయ్యా దండుకు లోగాను

ముందు వెనుక జూడరాదు వెంగళ

రాయు డా

అని విభావేశముతో శతకీనాడు. యుద్ధ యుల్లో వెంగళ రాయుడు మూర్ఖపోవు టను రంగారాయుడు చిని ఘోషుఘో షున దుభించి

‘వడిభుజము కూలిపోతివా

వెంగళ రాయుడా

యెంతటిదండు లోపల పోరు చేసితివి

వెంగళ రాయుడా

అని యెంతగానో వాపోయినాడు.

రంగారాయుని భార్య దేవిపల్లవ్వు కుమారుడు వెంకట్రాయునితో రంగారాయుని క తనది వదిలి

రంగారాయుడు, చేతులార కుమారు నెత్తుకొని -

‘కారణాలు యీలాగు నుండెనో

మానాయన నీకు

మాతండ్రిగారి పేర్చెట్టుకొంటిని

వెంకట్రాయుడా

కొట్టలోపల అదృష్టవంతులు

ఒకరూ శ్రేయ

గడెకో గడెకో పరాసు అన్నము

తినక తీరదేమి

ఇంకా మీరు బ్రతికి యెందుకు

వెంకట్రాయుడా

అని మొలలోనున్న బాతునుతీసి వెంక

ట్రాయుని ఎగురజేసి నరకబోయెను.

రంగయ్యదొరగారు మిగతా శత్రువీరుల

బిలిచి ‘మీమా బంధకములు వదలించు

కొని రండి యనగా నాగుపోయి వారి వారి

భార్యలను బిడ్డలను జరిపి తిరిగి కొలువు

నకువచ్చిరి. రంగారాయుడు కూడా భార్య

పల్లవ్వుదేవిని, కుమార్తె సుందరమ్మను ఇం

కను కొంతమరది అంటిపురస్త్రీలను గొం

తులుకొసెను. పద్మనాయక వీరనారీమ

ణులు పరామనాదాచేతిలో చుడకుండుటకు

శ్రానే స్వయముగా అంతఃపురస్త్రీల

గొంతులుకొసిన పౌరుషవంతుడు రంగారాయుడు.

కొట్టవిడిచి రంగారాయుడు బయటకు

వచ్చి కొట్టకు వందనము చేసి

‘నేటివరకు మాకు కొట్టకు బుణముడి లేను

అన్నలార తమ్ములార వెలకుబిడ్డలార

మరదు వెనుక జూడవలదు

దండంకు లోగాను

మీముడులు జూపండయ్యా వండుకు

లోగాను

అనంతకాలము బ్రతికి మనము

రాజ్య మేల లేము

వచ్చినవారికి వీరస్వర్గము

యిక్కడ కలుగును’

అని రంగారాయుడు వెలకువీరులకు

తనకు చెప్పినాడు రంగారాయుని

మాటలు విన్న వెలకువీరులు ధైర్యము తెచ్చుకొని చుట్టునున్న శ్రాంతిదండుపై బడిరి. బాబ్బిలిదండు గొర్రెలకుండలో దూరిన తోడేళ్ళలాగు శ్రాంతిదండును దునుమాడగా వారిలో పోరాడతేక శ్రాంతివారు కొండచాటునకు పారిపో యిరి. అపుడు రంగారాయుడు ‘సమాన వియ్యము సమానకయ్య’ మనునట్లు ?

‘వీరిని చంపితే సాధక మేమి
శత్రుబిడ్డలారా
రాజుగారిని చంపితేను పేరు కలుగును
ప్రాంతివారిని చంపితేను పేరు కలుగు
మనకు’

అనినాడు. రంగారాయుని యుద్ధనైపుణ్యమును ప్రాదర్బంకుద్వారా బుస్సీ తెలిసికొని, మార్కరలతో బుస్సీ -

‘కొలు కొలుకొలు యంటు యెదురుగ
పొన్నండి
యేమికొలు యని యడిగి తె రంగయ్య
దొరగారు
యెప్పటివలెనే బాబ్బిలికొట్టలు
యేలుకొన్నండి

మఱి వుత్తరము తెప్పండోయి
మార్కరలు మీరు’

అని చెప్పి పంపినాడు. మార్కరలు రంగారాయుని సమీపించి ప్రేమాటలు అనగా ‘అన్నదమ్ములు, బావమరదులు, బంధువులందరు వచ్చినవెనుక యెంటరి గాడన్న నిలిచిన నా కెందు’ కని రంగారాయుడు లేననైవ్యములను హెచ్చరించి తానును సమరమాచేయుచున్నాడు.

పై వాక్యములలో రంగారాయు డెంతటి వీరుడో, ధైర్యపాహుమములు గలవాడో తెలియుచున్నది. రంగారాయుడు యుద్ధము విరుమించునట్లే తని బుస్సీ తెలికి కొని కొండప్రక్కకు పోయినాడు. విజయ రామరాజుకూడా దేరాను బిడిచి యుద్ధ భూమినుండి తొలగి నాడు. రంగారాయుడు బుస్సీ దేరాయెడ్డకు వెళ్ళి -

‘పిరికిబంటు పిడు యిప్పుడు

యెందుకు వచ్చాడు
మీసములేని పేడివాడు

యెందుకు వచ్చెను?

అని కోపగించుకొని దేరాను క్రిందు
మీదుగాజేసి విజయరామరాజు దేరా
నద్దకు వెళ్ళిచూడగా దేరాలో రాజు కన
బడలేదు.

‘బాబ్బిలివారిబలము నీకు తెలిసియున్నాది
నీ తాతతండ్రులు బాబ్బిలిమీద

హతమైపోయిరి

పుట్టినచోట చావడానికి

బ్రహ్మ వ్రాయలేదు

బాబ్బిలిమీద చావడానికి

బ్రహ్మ వ్రాసినాడు

హీనమానము లేక యిప్పుడు

యెందు కొచ్చితివి?

అని విజయరామరాజును దూషించి రాజు
దేరాను క్రిందుమీదుగా జేసినాడు. తన
తమ్మునిమరణమునకు లాల్ ఖాను దే కారణ
మని తెలిసికొని పట్టరానికోపముతో లాల్
ఖాను దేరాయొద్దకు వెళ్ళి లాల్ ఖానుని
చంపినాడు.

హైదరుజంగు ఇంకను బాబ్బిలివారిని
చేతి జగడంబున జయించలే మని నల్ల
మందు భూమిని పట్టిచి నాలుగువైపుల
నిప్పుంటించగా ఆమంటలో వెలిమిబిడ్డలు
చనిపోగా రంగారాయుడు మాత్రము
మంటనుండి బయటపడి రాగలిగాడు.
మంటపెట్టినవారిని గొంతులుకోసే వీర
విహారము సలుపు చున్న రంగారాయుని
కుపాకులతో కాల్చుపాగిరి. దేహముంతట
యెన్నరాని గాయములు తిగిలి ప్రేగులు
బయటికి బయల్పడగా, జీరాడుప్రేగులను
యెత్తి దట్టిలోగట్టి యిగుమంతయుజంక
కొర్యముతో శత్రుపైన్యములను చెండాడి
మరి నిత్య లేకపోగా విరోధులచేత జక్క
కుండ తినచేత తాకుతో రొమ్మునపాడుచు
కొని భూమిపైపడి ప్రాణములు విడిచెను.
రంగారాయుడు చనిపోయినా డని

చిట్టి చీమ

శ్రీ డా. ఎస్. గంగప్ప,
ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి.

చూకారా చిట్టి చీమను

చుట్టూతా తిరిగితే చీమను || చూకారా ||

తీరిక లేదు నుంత

నిలకడలేదు ఇంత

తిరుగుతూ ఉంటుంది వింత

శ్రమించటమే దాని చింత || చూకారా ||

వెళ్ళదు ఎప్పుడూ ఒక్కటి

వెళ్ళతాయి ఒకే టెంబడి ఒకటి

సంఘీభావం గేర్వుతుంది చీమ

చక్కగాను నేర్వాలి మన మెంతో ప్రేమ,

|| చూకారా ||

(నా ‘బాలగేయమాల’ నుంచి)

—...—

థంకాప్రేమగ బుస్సీ, విజయరామరాజు
వారి పైన్యము వచ్చి రంగారాయుని
చూడసాగిరి.

రంగారాయుడు గొప్ప అందగా డని
పరాయివాడు, ప్రేంచివా డగు బుస్సీ
మాటల వలన తెలియు చున్నది. రంగా
రాయుని వీరచిహ్నములు చూచి

‘ఒడ్డుపాడుగు చక్కదనము కన్నుల

జూచెను

వీపునందువింజామరలే రంగయ్యదొరగారు
బొడ్డునందు చింతామణియు రంగయ్య

దొరగారు,

అని బుస్సీ దుఃఖించినాడు. క్రూరకర్మ
డు, కులద్రోహి పాపిష్టి విజయరామరాజు
మాటలను విని ఇటువంటి వస్త్రాదుబిడ్డను
బోగొట్టుకొంటి వని చింతించి రంగారా
యుని దేహమునకు వీరులకు చేయదగిన
మర్యాదలతో దహనసంస్కారము
చేయించెను. సకలమర్యాదలతో రంగా
రాయుడు వీరస్వర్గ మలంకరించెను.

* *

మార్పు

- శ్రీ వెలదండ రామేశ్వరరావు
ఎం.ఏ., బి.యిడి

‘ప్రతిపదాదిగ పౌరమి వరకు మరల
ప్రతిపదాది సమావాస్య వరకు గూడ
మార్పు లందుటచేతనే మనకు మిగుల
నందమైతోచు చంద్రుండు డెందమంద

* కాలవాహిని ఋతువుల పూలవశ్యై
రము లవారహముపయనించి రక్తిగూర్చు
మార్పులందుట చేతనే మనకు ప్రకృతి
మిగులనుపయోగపడుచుండి మేలుగూర్చు

* తనుమనోధనంబులుకూడ తరచుమార
లందు చుండుట చేతనే యందగించు;
మార్పులే నీత్యనూతన సహిమ సౌభగు
నింపు వినుగు విసమవల కంపివేయు||

* ప్రాత నేలను శ్రొత్తవా పైరులేపుడ
పచ్చపచ్చగ పెరుగుటే ముచ్చటగును
ప్రాతశ్రొత్తల కలయిక బ్రతుకులందు
నభ్యుదయమార్గముల్ వేయు ననుదినంబు

* పానపాత్ర యిచ్చట ప్రాతదేయగుగా
పానయోగ్య ముపుపు దీన శ్రొత్త;
ప్రాతదైన ముపుపు బహుశ్రొత్తవాత్రల
నింపబోవ నడియు నింపు గూర్పు ||

* మార్పు లెల్లకు సహజంపు మార్పులే
ప్రకృతితోధను చెచ్చింపక బాటుపడు
మార్పు లనునవియే కృత్రిమములైన
ఘోర పరిణామముల కెల్ల కారణ మగు

* సహజ పరిణామ సరళితే సరసిజాగి
సరసులకు నందమున్ గూర్పు నరసి చూ
కాట మడవా న్నీ కర పాద ఘట్టనమున
కల్లుమార్పు లాయంపంబు కడలి కంపు

* మార్పు లేన్నేని వచ్చిన మార్పులే;
మనకు సరిపెట్టుకొని పోయిపనులు సేర
ధీరు లిప్పుడు గావలె దేశమునకు
వారి వలననే దేశంబు బాగుపడును.

—...—

గాంధారి పత్రివత - కుంతి పరమ పత్రివత

- శ్రీ మోపిదేవి కృష్ణస్వామి, ఎం. ఏ.

పాత్రివత్య విషయమునగూడ భారతమున వివిధ సన్నివేశములలో చిక్కని ధర్మాద్వైతస్థితి ప్రతిపాదించ బడినది. ఆయా సన్నివేశములను సుమన్వయించి చూచినచో మన కీ ధర్మాద్వైతస్థితి తేటతెల్లము కాగలదు. తొలుత కుంతి, గాంధారుల పాత్రివత్య విషయమును పరిశీలింతము.

తనను తండ్రి జాత్యంధుడైన ధృతరాష్ట్రునకు ఈయజోపుమన్నాడని వార్త విన్న గాంధారి తండ్రి నిర్ణయము ప్రకారము తనను ఆక్షణమే ధృతరాష్ట్రునకు సమర్పించుకొని భర్త చూడలేని లోకమును తానుకూడ చూచుట కిష్టపడక కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొన్నది. అపైని గాంధారి ధృతరాష్ట్రులకు వివాహము జరగినది. జీవితాంతము తన కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొనియే యున్నది గాంధారి.

ఇక కుంతి. తనకు దుర్యోను డిచ్చిన వరము పరిక్షింపగోరి యిట్లు చేసెనుగాని తన కట్టికొరిక లేదని కుంతి వివరించి చెప్పుటయు, తనరాక వర్ణముకాదని అమె కన్యాత్వమునకు భంగము కలుగకుండ సూర్యుడు పుత్తుని సద్యోగర్భమున ప్రసాదించుటయు. జరగినది.

కుంతికి పాండురాజుతో వివాహమైనది. కిందముని కాపమువలన సంతానము పొందుటకు అవకాశములేని పాండురాజునకు పుత్త్రసంతతి కావలె నని కోరిక కలిగినది. జీవితమున నిజ మగు తృప్తిని పొందుటకుగాని, వంశము నిలుచుటకుగాని, పితృ ఋణముతీర్చుకొనుటకుగాని పుత్త్రసంతతిని పొందుట యొక్కటే మార్గ మని నిశ్చయించు కొనినాడు పాండురాజు.

కుంతిని దేవరన్యాయమున పుత్త్రులను పొంది తనకు తృప్తిని, ముక్తిని కలిగించవలసినదిగా కోరినాడు పాండురాజు. కుంతి పాండురాజున కంకితమైన మనస్సున మరియొక మూర్తిని నిలుపలేనన్నది. సంతతి పొందుటకు మరియొక పవిత్రమార్గ మున్న దని వ్యుపేతాశ్వుడను రాజుకథను భర్తకు వినిపించినది. వ్యుపేతాశ్వుడనురాజు తన పత్నియైన భద్రయందు అనవరత కామాసక్తుడై త్వయాధితో మరణించెను. అప్పుడు భద్ర భర్త శవమును కాగలించుకొని రోదించుచు 'నిన్ను విడచి యుండలేను. నీతోడనే నేనును వచ్చెదను. అట్లు కాదన్నచో నీ ప్రతిరూపులైన పుత్త్రులైనను నాకు ప్రసాదించుము' అని కోరినది. 'తప్పక పుత్త్రు లుదయించురు. ఋతుమతివైన యేనిమిదకు రోజున గాని, పడువార్ల వ రోజున గాని శుచివై శయన మందుండి నన్ను తలంపుము.' అని భర్తశరీరమునుండి భద్రకు దివ్యవాణి వినిపించినది. అమె యట్లే చేసి యేడుగురు కొడుకులను పొందినది. ఈ కథ చెప్పి కుంతి 'నీవు కూడ మాయం దిట్లే పుత్త్రులను అనుగ్రహించ వలసిన'దని ప్రాధేయ పడినది.

అప్పుడు పాండురాజు వివాహవ్యవస్థ రూపుకట్టుకొన్న విధము వివరించి, 'భర్తచేత నియోగింపబడక పతి యేమియును చేయరాదు. భర్తచే నియోగింపబడి చేయకుండుట సరికీ దోషము' అని మనువు చెప్పిన ధర్మమును వివరించి, 'పూర్వము కల్్యాణపాదుడను రాజుని చే నియోగింపబడి వాని భార్య మదయంతి కనిష్ఠుని వలన అశ్మకుండను పుత్త్రుని పొందినది. చూడగా మా జన్మముకూడ నిట్టిదేకదా! మహాముని యగు వేదవ్యా

సుని వలనగా దా మావంశము నిలిచినది. ఈ సన్నివేశములను బట్టి సత్యమును బోధపరచు కొన్నదానవై నా నియోగమునే చేయవలసినది' అని కుంతికి నచ్చ చెప్పి పాండురాజు పుత్త్ర సంతతిని పొందితీరవలె నను కోరిక తనకు మిక్కిలముకాగా భార్య నిట్లు ప్రార్థించుచున్నాడు.

అత్యుక్త ధర్మకాస్త్రముల

యందు బుర్రాణములందు జెప్ప ను

త్యులదశ నేత్రవింశతి యప

త్యమ మే లని కాపునన్ యో

నిలయుల బుత్త్రులం బడయు

నీ కొనరించెద సంగతాంశుభి

దళ విలస స్మదీయకర

తామరసద్వయ యోజితాంజలిన్ !'

ఇట్లు నమస్కరించి డి న వ ద నుడై ప్రార్థించుచున్న భర్తను చూచి, భర్తకు సంతతిని ప్రసాదించుటయే తనకు కర్తవ్యమని నిర్ణయించుకొని కుంతి దుర్యోను డిచ్చిన వరప్రభావమును అతనికి తెలిపినది. అతని కోరికపై నియోగింపబడి ధర్మ, అనిల, శత్రుల నుండి ధర్మజ, భీమార్జునులను పొందినది.

మౌద్రి తాను పుత్త్రులను పొందవలెనన్న కోర్కెను పాండురాజునకు విన్న వింపగా, పాండురాజు కోరికపై దుర్యోనుడు తన కిచ్చిన మంత్రమును మౌద్రికుపదేశించినది కుంతి. ఆ మంత్ర ప్రభావమువలన భర్త నియోగముపై అశ్వసీదవ తలను ప్రార్థించి నవల సహదేవులను పొందినది మౌద్రి.

కుంతికి పుత్త్రసంతతి కలిగిన దన్న వార్త విని ఉదరతాడనము చేసికొన్నది గాంధారి. తత్ఫలితముగా గర్భపాతమైనది. వ్యాసుని కరుణవలన ఆ మాంస పేదనుండి సూర్యుడు పుత్త్రులు, ఒక్క కుమార్తెయు జన్మించిరి.

తనవలెనే తన సవతికి గూడ సంతతి కలగవలె నని కోరినది కుంతి. దుర్యో

ఋతు తన కిచ్చిన మంత్రమును తాను గురువై సవతి కపడేసించినది. తోడికోడలికి తన కన్న ముందు సంతతి కలిగిన ధని కన్నతో ఉదరతాడనము చేసికొన్న గాంధారి సామాన్య స్త్రీ స్వభావమును ప్రదర్శించగా, సవతికే మంత్ర మాపడే సంచి తదతిత స్వభావమును చూపినది నంటి.

భారత కథను సమగ్రముగ, సమన్వయాత్మకముగ పరిశీలించినచో కుంతి మొక్క పవిత్రత ఉత్తమత్వము మనకు గోచరింపగలవు. ఆమెలో కామవాంఛ ఉన్నటులు కనబడదు. నూర్యడు దిగి రచ్చిన నాడును ఆమె కెట్టికోరికయు కలుగ లేదు. వరమును పరిక్షింపగోరి మంత్రము నుచ్చరించితిని గాని మరియేయిందేములో కా దని నూర్యునకు వివరించి, తనను కదలి చేయవలసినదిగా వేడుకొన్నది కుంతి. తనరాక వ్యర్థముకావనియు, సద్యోగర్భమున పుత్రుడు గలుగు ననియు, కన్యాత్వమునకు మాత్రమెట్టి భంగము కలుగ దనియు నచ్చ చెప్పినాడు నూర్యడు. పుత్రుని ప్రసాదించినాడు. ఈ సన్నివేశమున కుంతికి కామవాంఛ అటు మాత్రముకూడ లేక పోవుటచేతనాగే ఆమె కన్యాత్వమునకు భంగము కలుగకుండుటగా చెప్పినట్లు కనిపించును. ఈరీతిగనే యను, అనిత, క్రమలనుండి పుత్రులను పొందుజేకకూడ ఆమె మనస్సునకు కామస్వర్య లేదు. భర్త అన్వరించిన బాధ్యతమాత్రమే ఆమె మనమున నిండియున్న దని మనము గ్రహింపవలసియున్నది.

జుట్టి పవిత్రముగ కనుక నే దుష్కారము దామెకు తరము ననుగ్రహించుట యిష్టముండలేదు. ప్రభావమున అనాహున పూత్రమున జేతల లామెకడుకు కడచి వత్తుటయు, భర్తతో మూఢులయిన భర్తృజ భీమార్జునులు ఆమెకు శత్రువులై జన్మించుటయు, జరిగిన దని యాత్మ ద్భ్రష్టితో పరిశీలించిన తెలియగలదు.

భర్తచూడని లోకమును తానుకూడ చూడజాలదని కన్నులకు వస్త్రము కప్పుకొన్న గాంధారి పతివ్రతాధర్మమునే అవలంబించినది. భర్తృప్రీతిరకు తనను తాను త్యాగము చేసికొనిన కుంతి అంతకు మించిన పతివ్రతాధర్మము నాచరించినది.

ఇచ్చట యాత్మముగా పరిశీలించిన ఒక సత్యము దర్శనమిచ్చును. భర్తకు కన్నులులేనని తానుకూడ కన్నులు కప్పుకొనుట మేల? తన కన్నులతో భర్తకు కన్నులు లేని లోటును తీర్చుట మేల? యని అలోచించిన గాంధారి అనుసరించిన మార్గపు తీరుతెన్నులు మనకు బోధపడగలవు. తన కన్నులతో భర్తను నడిపించవలె నని ఆమెకు ఊహ రాలేదు. ధృతరాష్ట్రునకును అట్టి సంకల్పము కలుగలేదు. విచిత్రము.

కుంతి పొందురాజుల దాంపత్యము వివేకమునకు చెల్లవు.

గాంధారి పాతివ్రత్యము భౌతికముగా ప్రాధాన్యము వహింపగా, కుంతిదేవి పాతివ్రత్యము మౌనసిక కత్యుక్త సంబంధించినదై ఉన్నతము, ఉత్తమము, కూడ నగుచున్నది. నిజమునకు పతివ్రతాధర్మమునది మౌనసిక మే కాని కేవల భౌతికముకా దని భారతము ధర్మాద్వైతస్థితిని ప్రతిపాదించు చున్నది.

కుంతికివలె నిర్బంధ స్థితిలో పరపురుషస్వర్య పొందవలసినచిన్నను ఆ స్త్రీని అవమానింపనలదనియు, మౌనసిక ఘన పుష్కలతనే ప్రాధాన్య మిచ్చి ఆమె కన్యాత్వమునకు భంగముకలుగలేదని గ్రహించ వలసనియు భారత ముపదేశించినది. ఇట్లు స్వీకరింపినాను శిశు కుంతి భారతకర్త ఖగోళి జీవికి పూర్వకురాణిలోడి వివాళాముఖ తర్లింపును

బీజ ధ్వని

శ్రీ కె. వెంకట్రామయ్య, ఎం.ఏ:

ఇది చిరుగాలే
అయినా చిరుకోపం వస్తే
ప్రచండ ప్రభంజన మాతుంది.

ఇది మబ్బుకునే
అయినా వాతావరణం మారితే
గర్జించి/సిడకులు కరిపిస్తుంది.
ఇది నీటిబాట్టి
అయినా కలర వస్తే
అల్లాల సాగరమై ముంచేస్తుంది.

ఇది విస్ఫు లింగమే
అయినా ఆ గ్రహం వస్తే
దాన్నిలా వహించేస్తుంది.

ఇది జనశీజమే
అయినా వైరస్యం లేమ రగిలితే
మొలకెత్తి మహావృక్ష మాతుం?

—...—

‘యధుకుల విమల పయః పయోనిధి సుధా
కరరేఖః గమనీయ కాంతి నిలయ
నవర తాన్నదా నాభిరర్పిత ముని
విప్రజనాః పవిత్రమూర్తి
వినయాభిమాన వివేక సౌజన్యాది
సదమల గణ రత్న జన్మభూమి
బరమ పతివ్రతాధరణాభికోభితః
దామర సేత్తల దాల్చియందు
బృధిం బోనిదానిః బృథ యను కన్యక
నధిక వీర్యుడై స్వయంవరమున
బడసి పరనరేంద్ర పరిభావియప్పొందు
వరుడు పేర్కొనో వివాహ మయ్యె.’

అని కుంతిని నోరార కీర్తింది నాకు.
కుంతి కేవల పాతివ్రత్యము కాదు.
పరమ పాతివ్రత్య ముని తద్వియమట పాతి
వ్రత్య సుప్రదానమునకు యాత్మధృష్టి
ప్రసరింప జేసి ధర్మాద్వైత స్థితిని సావిత
ముఖ తారకే.

—...—

“బసవరాజు” వారి గీత పారిజాతపరిమళాలు

- శ్రీ డా. జి. బి. ఎస్. ఆచార్య, ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

‘వన్నెవ్వ రాపలే రీవేళా
నాధాటి కోపలే రీవేళా
... ..
పట్టు పట్టుతి నంటె
వాగీసుడే వచ్చి
దాసోహ మని పాట
వ్రాసి వల్లించాలి!’

అని అచంచలమైన ఆత్మవిశ్వాసంతో అభినవంగా అందాల గీత పారిజాతాలను పరిమళింపజేసిన ‘భావకవిసమ్రాట్’ బసవ రాజువారి కవితాసామ్రాజ్యానికి ‘ప్రకృతి గీతాలు’, ‘ప్రణయగీతాలు’, ‘భక్తిగీతాలు’, ‘స్మృతి గీతాలు’ - చతురంగ బలాలు. బసవరాజువారి కావ్యాలూ జీవితమూ ఒకటే అని వలపురి ఆభిప్రాయం. అనుభూతిరాగానే పాటలలోనో, పద్యంబోనో ఆనెయ్యడం అలవాటు కాబట్టే వారి గీతాలలో అంత వాడీ, వడీ. ఈలక్షణం వల్లనే గీతాలు పాఠకుల గుండెలనుపుల్ని బార్లా తెరిచి తీవ్రవేషుకుని కవిగారికి ఎంతో ప్రతిష్ఠని సంపాదించి పెట్టాయి. వారిగీతాలు చాలావరకు ఆపుడితో ఆత్మీయంగా అభిభాషిస్తున్నట్లే వుంటాయి. వారి గుండెలో ఎంత ‘ఆర్ద్రత’ వుందో గీతాలలో అంత ‘రసార్ద్రత, వుంది అరవిడిచి ఎన్నో మర్యాల్ని ముమ్మరంగా ముచ్చటిస్తున్నట్లే వుంటాయి. వారికో కొన్ని ఆదర్శాలు వున్నాయి. వాటిని నిర్మోహమాటంగా లోకానికి అందించే ధైర్యసాహసాలు వున్నాయి, వారి అణు అణువులో ‘అభినవతామృతం’ పొంగి పొరలుతుంది కాబట్టే - వారి గీతపారిజాతాల మకరందానికి అంతిటి తియ్యదనం - పరిమళానికి అంతటి కమ్మదనం. వారిగీతాలు అమృత సదృశాలు కనుకనే అవి అజరామరాలు - అవ్యక్తానంద మధురాలు.

“ప్రేమకన్నను యెక్కు
వేమందిరా యెల్ల
కామ్య పదవులకన్న
ప్రేమ యెక్కువరా!
ప్రేమించు సుఖముకై
ప్రేమించు ముక్తికై
ప్రేమించు ప్రేమకై
యేమింక వలయురా!”

‘కామం’ కన్న ‘ప్రేమ’ మిన్న - ప్రేమ లేని దే అంతా మున్న. అనే భావాన్ని కళాత్మకంగా, కవితాకమనీయంగా, రసప్రసన్నంగా, రమణీయార్థకంగా ప్రతిపాదించారు. “ఏ మింక వలయురా!” అని కవిగారు నిలదీసి వేసిన ప్రశ్నకు ‘బుద్ధి’గా ఆలోచిస్తే ‘ప్రేమ’ కంటే కావలసింది ఇంకేమీ లేదనే సమాధానమే వస్తుంది. ఎదమెత్త నాటక సాధగుడిలే, మది గల అహమంతా వదిలిపోతుం దని సరసమైన సందేశాన్ని సహృదయుల కందించి, ఉత్తమ బౌద్ధజీవ లనిపించుకున్నారు. కావ్యం ఉపదేశాత్మకంగా వుండా అని కదా పెద్దల నిర్ణయం! ఈ లక్షణాన్ని సలక్షణంగా బసవరాజువారు పాటించారు.

“వలపెఱుంగక బ్రతికి
కులికి మురిసేకన్న
వలచి విఫల మొంది
నిలపింప మేలురా!
చెలి వలపులేని నీ
కలిమి కాల్చునె వినుము
వలపు దీగెనే జీవ
ఫలము కాయునురా!”

అని అమలిన ప్రేమతత్వాన్ని అభిజ్ఞ రసజ్ఞ మనోజ్ఞంగా అభివ్యక్తీకరించారు. అసలు బసవరాజువారి ప్రేమ తత్త్వం అంతా ఈ చరణాల్లోనే వుంది. ‘వలపు’ లేని బతుకు నిష్ఫలమని

వారి అభిప్రాయం. అసలు వలపు లేకుండా జీవించటంకంటే, వలచి విఫలమై నిలపించటం మేలు అన్నారు. అంటే విఫలత్వాన్నే వారు కోరుకుంటున్నారని కాదు. ఒకవేళ, అలా జరిగినా ఫలవాలే దని ధైర్యం చెపుతున్నారు. నీచుల్ని ఆశ్రయించి ఫలం పొందటంకన్న, ఉత్తముల్ని ఆశ్రయించి విఫలమవటంనయమని మనకో ఆర్యోక్తి వున్నది. ఆ ఆర్యోక్తి ప్రచరణాల్లో ధ్వనిస్తున్నది. ప్రేమ అంటే ఏదో ఆకర్షణ, ఆరాధన అని చెప్పటంలేదు. ‘వలపు’ అని చెపుతున్నారు. ఈ వలపు హృదయ సంబంధమైనది. అంటే ప్రేమ అనేది అంతరింగికమైనదే కానీ భౌతికమైనది కా దని తేలిపోతున్నది. ఇదే అమలినప్రేమ తత్త్వానికి చారిత్రీస్తున్నది. ‘కలిమి’ అంటే ‘చెలివలపే’ అన్నారు. అదిలేని మిగులినకలిమిని కాల్చునున్నారు. ఫలాల్ని కానేతీగెలు చాలా వుంటాయి. కానీ అన్నీ లెక్కలోకివస్తాయా! అందుకే ‘వలపుదీగెనే జీవఫలము కాయునురా!’ అని తమ ప్రేమతత్త్వానికి ఫలశ్రుతి పలికారు.

గుర్తింపకాయకురలోపల ‘వలపంతా’ కూరి పెట్టి, పాయసంలో ‘ప్రేమ’ అనే పాలుపోసి, కరకర వేగిన పూరిలతో పాటు ‘కాంక్ష’ను కూడా వేసి, వెన్నెలలో ‘కన్నెవల పనే’ వెన్న గలిపి, పువ్వుల సెజ్జలో ‘యవ్వనమంతా’ పొదిపి పెట్టి, వెర్రిప్రేమతో తనభావను అన్యోనించిన వెర్రిపిల్లను విచిత్రంగా చిత్రించి కవి గారు ప్రేమకు చిత్రవిచిత్రమైన పోకడను నేర్పారు.

‘నగ్నంగా నిజంగా ఉంటుంది ఈయన కవిత్యం. జలుగు తళుక్కు ఉండవు ఉండడానికి వీలులేదు. ప్రతి భావమూ గుండె చీల్చుకుని దూకుడుగా వస్తుంది. అందుచేతనే ఈయనపాటలలో లోలిచరణాలే గుండె పట్టుకుంటుంది. అని ‘ముద్దుకృష్ణ’ గారు బసవరాజు వారి గీతాన్ని ముగుసుకుగా అంచనా వేసారు.

ఈ అంచనా అక్షరాలా నిజమని నిరూపించే గీతాలు కోకోలుగా వున్నాయి. వెట్టిపిల్ల అనే గీతంలోని తొలిచరణాలను పరిశీలిస్తే మనకే తెలుస్తుంది.

‘గుత్తోకాయ్ కూరోయ్ బావా!
కోరి వండినానోయ్ బావా!’

నాటినుంచీ నేటివరకూ ఏనాటివరకూ తెలుగునాడంతా విజయతాండ్రా చేసే చరణాలివి. ఈ పల్లవిని ఎందరో ఎన్నో విధాలుగా వుపయోగించుకున్నారనేది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. పాట సాంతం తెలియనివాడు సైతం ఈ పల్లవిని కూనిరాగం తీస్తూ ఏవో పూహల్లో పూరే గుతూ వుంటాడు. వెట్టిపిల్ల ఆహ్వానంలోని అమాయకతా, ఆప్యాయతా వీటన్నిటికీ ఒక కారణం కాగా - అందరికీ పరిచయమైన పదజాలం కూర్పులోని నేర్పు మరో కారణమైంది. అసలు వంకాయ కూరం లే-అందులోను గుత్తోకాయ కూరం లే ఇవ్వపడని తెలుగువాడెవడు? దీనికి తోడు వండి వడ్డించేది మరదలు పిల్ల. ఏమాత్రం బెరుగులేకుండా ప్రేమతో మరదలుపల్ల ఆహ్వానిస్తుంటే కాదనే మూర్ఖుడుంటాడా!

‘గుత్తోకాయ్ కూరోయ్ బావా!...’ లాంటి చరణాలు తొలిచూపులోనే గుండెను పట్టుకొనేవి ఇంకా చాలా ఉన్నాయి. ముందు ముందు వాటినికూడా వుదాహరించటం జరుగుతుంది. కాబట్టి ప్రస్తుతానికి ఇంతటితో ఆపటం సమంజసం. ఇక మరో అంశాన్ని అందుకుందాం.

‘చెలియతోడ నిశి ప్రేమ ప్రయాణము
జేయనుంటి నో దేవా
వలపు దీపికలతో మాబాటల
వెలుగజేయు మో దేవా?’

అని తమ ప్రేమ ప్రయాణానికి గమ్యస్థాని చూపించే భారాన్ని దైవానికే వదిలివేసారు. చిన్నవిషయమైనా-పెద్దవిషయమైనా; భగవంతుడితోనైనా-మనిషితోనైనా తామే స్వయంగా - ధైర్యంగా

నివేదించుకుంటారు. బసవరాజువారు, ఈ సుగుణమే వారికో నుస్థి-స్థానాన్ని సంపాదించి పెట్టింది లోకంలో. పై గీతంలో ప్రేమప్రయాణానికి వలపుదీపికలు కావాలన్నారు. అంటే ప్రేమకు వలపు ముఖ్యమనేది స్పష్టమవుతున్నది. వలపులేని ప్రేమ నిష్ఫలమైనదే కాదు-నికాసదృశమైనదని కవిగారి అభిప్రాయం. బసవరాజువారు నిర్మించిన ఆత్మరహస్యాలన్నీ ఆత్మయరమ్యతే.

‘ప్రకృతి జన్యంబులై
పరమ రమ్యంబులై
భవముల నొండొరుల

ప్రణయ మొక్కెడు నల్లు
పల్కరించుచు నుంటిరే,
కోకిలా! పల్కరించుచు నుంటిరే!’

అని కోకిల పలకరింపులకు పులకరించి పోయిన భావుకాగ్రగణ్యులు బసవరాజువారు. పై గీతంలో వినిపించిన ప్రణయ సంగీతం అనంతం. మనుజుల కగమ్యమై, మమీతశక్తి గలిగి, పరమామృతము లాలికే ప్రణయ మాధుర్యాన్ని ప్రవహింప చేసారు.

‘తాజ్ మహల్’ అనే గీతాపారిజాతం ముంతాజ్-షాజహానుల ఆఖండ ప్రేమ సౌరభాన్ని విరజిమ్ముతున్నది.

‘మామిడిచెట్టును అల్లుకొన్న దీ
మాధవీ లతోకటి

మే మారెండిటి ప్రేమసంపదా-
యింతిం తనలేమా’ 2

అంటూ మామిడిచెట్టును, మాధవీలతను; షాజహాను - ముంతాజాలకు ప్రతీకలుగా గ్రహించారు. పాపి స్థితుపానులతను పూదీకగా, మామిడి చెట్టు మోడయిపోయి ముగమువేల వేసిందని ముంతాజ్ మరణాన్ని ధ్వనింప చేసారు. షాజహాన్ వియోగ భారాన్ని, తాజ్ మహల్ నిర్మాణాన్ని షాజహాన్ మరణాన్ని క్రమదశలో ధ్వనింప చేసిన తీరు- వివరణించే మారు.

‘ముచ్చటైన ఆటలుకాయ లనే
వెచ్చని కన్నీళ్లొడ్డి
పచ్చనాకులా బొమ్మరింటిలో
పండ్లొక్కటి రాల్చి
మామిడిచెట్టు మాధవీలతతో
మాయలో గలసింది,
కామిత మిచ్చే మామిడిపండు
కవులకు మిగిలింది.’

గీతం మొదటినుంచీ చివరిదాకా ధ్వనిగర్భితంగానే నడిచింది. ధ్వనిని సాధించటం కోసం ప్రతిభావంతమైన ప్రతీకల్ని గ్రహించటంలో బసవరాజువారి ప్రజ్ఞ ప్రద్యోతమాన మవుతుంది. ప్రేమవిషాదాలను రంగరించి అచ్చుపోసిన సహృదయాలను స్పందింపజేస్తుం దనటంలో సందేహ మేమీ లేదు. మామిడిచెట్టైనా మాధవీలతైనా, మరొకటి- మరొకటి యేదైనా మాయలో కలవలసిందే. ఎంత వేదాంతాన్ని స్ఫురింపజేసారు! కామిత మిచ్చే మామిడిపండు కవులకు మిగిలిందే అంటే ముంతాజ్ షాజహానుల పవిత్ర ప్రేమకు ప్రదీపమై ‘తాజ్ మహల్’ కాశ్యతంగా నిలిచిపోయింది. ‘కామిత మిచ్చే మామిడిపండు’ అనటంలోని విశేషం గమనించకగింది. తాజ్ మహల్ నిర్మాణానికి చారిత్రక నేపథ్యం ఒక్కటే అయినప్పటికీ, భావుకులైన కవులు ఎవరన్న దృక్పథాలతో సంభానిస్తే వారికి అలా దర్శనమిస్తూ వారి కామితాలన తీర్చే ‘మంత్రఫలమై’ మురిపిస్తున్న దనే విశేషార్థాన్ని చెప్పుకోవచ్చు. తాజ్ మహల్ ని చూసే ప్రతివాడికీ గసదృష్టి వుండదు. సౌందర్యభావన వుంటే వుండవచ్చు. అంతమాత్రాన వాడు కవి కాడు. ఒక్కరసదృష్టి వున్న భావుకుడే కవి అవతాడు. వాడికి తాజ్ మహల్ దర్శనమిచ్చే తీరు వేరు. మరో సామాన్యుడికి దర్శనమిచ్చే తీరు వేరు. ఇంత వ్యత్యాసం వుంది కాబట్టే ‘కవులకు మిగిలింది’ అని అనవలసి వచ్చింది.

‘లేపనైనా లేపలేదే! మోము
చూపనైనా చూపలేదే!
కోపకారణ మేము
యే పాప మెఱుగలే!’

అని యశోధర విలపిస్తూ -

‘కన్నీబాబా! నీకు
కలలైన రాత్రేడ!’

అని కన్నకొడుకుని చూసుకొని
కన్నీరు కార్చింది. ఏకాగ్రణా లేవం
డానే భర్త తనను విడిచిపెట్టి వెళ్ళడం
ఏభార్యా సహించలేదు. ఈ బాధ ఒక్క
యశోధరకే పరిమితం కాదు. స్త్రీలన
సామాన్యం. అయినా యశోధరకీ మిగి
లిన స్త్రీలకీ తేడావుంది.

ఉంది కాబట్టే ‘మోము చూపనైనా
చూపలేదే!’ అని దీనాటిదీనంగా విలపిం
చింది. కనీసం ఒక్కసారి - వెళ్ళబోయే
ముందు ముఖం చూపించినా ఆమె తృప్తి
చెందేది. వెళ్ళడం ఎందుకు? ఎక్కడికీ?
అని ప్రశ్నించేది కాదు. అటువంటి
పుడు భర్త నిష్క్రమణం లోక కల్యా
ణార్థమేనని తెలిస్తే యశోధరలాంటి పది
త్రమూర్తి అడ్డుపడటం అనే సమస్యే
వుండదు. ఆమె కొరుకునేదల్లా ఒక్క
సారి భర్త ముఖదర్శనం. మరి, అదర్శన
భాగ్యానికి కూడా నోచుకోలేని యశో
ధర విలపించటంలో అసమంజసత్వం
యేమిట? ఇక తనకు మిగిలించింది భర్త
ప్రతిరూపం - తన ఇంటిదీపం. అంగుకే
కన్నకొడుకుతో ‘నీకు కలలైన రాత్రేడ!’
అని తనదుండవృష్టాన్ని చెప్పుకున్నది. భర్త
నిష్క్రమించే కేళలో ఆ పని వాడి
కేమైనా కలలాల్చి కలతనిద్రలో తేస్తే
భర్త మనసైనా మార్చుకొనేవాడు. లేక
పోతే కనీసం ముఖమైనా తాను చూసు
కోటానికి వీలుండేది. ఇది - ఆమె ఆలో
చన, ఆవేదన. ఈవిధంగా పైగీతంలో

అత్తొద్దరణం

- శ్రీ వసంతరావు వేంకటరావు,
ఎం. ఎస్.సి.

* అత్తవిశ్వాస పరమాత్మ విశ్వాసముల్
సడలినవి, బీభత్స మెడదలో చెలరేగె;
అలి కాంతకాసార మట్లున్న మనసులో
నత్యంత సుఖోభ మప్పుడే జనియించె.

* అదె తడవు గాజవలె వృద్ధి
పగిలిపోయింది

మానవత్వపు విలువ మంటలో కలిసింది,
మంచితనం బెల్ల మంచువలె కరిగింది,
కానిత్యమేమూలు క్రమ్యకౌన సాగేయి.

* లోభమాత్సర్యాలు, క్రోధమోహాదులన్
కుద్ధ పరమాణు విస్ఫోటనంబలు ప్రేలి
కాంతిసంతృప్తిలను సాంతముగ మారియించి
మానవాకార దుర్మార్గునిగ మార్చినవి.

* విశ్వాస పతనాని కిశ్వాస పోసిన
దేశక్తి? వృద్ధయమం దెట్లు కాలూనినది?
అదియేడ జన్మించి? వృద్ధయమందా?

బాహ్య

లోకాలలో పుట్టి లోప్రవేశించినా?

* ఇది భరింపగరాని వృద్ధయవేదన, దీని
పరిమార్చి మానవత ప్రకటింపవలె నన్న
ఆశ్చర్యక్రియ కరణ్య పృథ్వీ మికలేదు
ఆత్మోద్ధరణ మొకటై, అన్యమార్గములేదు?

—...—

బసవరాజువారు వారి కరుణామృతాన్ని
వెల్లువలా పాటించారు. యశోధర దీన
గాభకు వెలుగు చూపారు. (సకేషం)

1. వైతాళికులు: (కవితా సంకలనం)-
మద్దుకర్పణ. పుట.

2. ఈ గీతం రేడియోలో అలితసంగీత
క్రమంలో మనకు తరుచు వినిపిస్తూనే
వుంటుంది. దీన్ని ఎవరెవరు మనకు విని
పించినా - కనిపించేది బసవరాజు వారే.

—...—

సంక్రాంతికోట

- శ్రీమతి కమలాదేవి.

* *

* మకర సంక్రమణానంద మధురవేళ
గొల్చి జేవత సెందరి! కొలిచినారు
రంగవల్లుల శృంగార మంగళాంగి
లక్ష్మీవిహరించు రమణీయ లక్షణముల.

* ఇంతి నవ్వులవలె నోచు బంతిపూలు
పీనుగుధాన్యప్తి కరియు మహిరహళి
ధాన్యలక్ష్మికి స్వాగత తరుణ మనగ
కన్నవల్ చేసి రల్లదె మార్గరవలి.

* కూతు రల్లంద్ర కలుకులో శోమలతలు
నవవహూవర భావంపు నర్మికాన
మిమ్ము తినిపించు విందుల కన్యదనము
బాలశోభానా పూరిత భాగ్యకళలు.

* ‘హరిలో! రంగ! హరి!’ యనుచు
హాయిగాలుప

తెల్లవారక మునుపె యేతెంచు భక్త
బృందగానాలు మేల్కొల్పి మందరముగ
తోచే హేమంతకాంత సంతోషరీతి.

* పితృదేవతలకు పూజ ప్రీతిజేసి
దానధర్మాలతో జన్మ ధన్యమంద
ఇష్టదేవతలను గొల్తు ఓచ్చుమీల
బంధుమిత్రుల కూర్పు సంభావకాంతి.

* గొలుపు సంక్రాంతిమురిపాలవన్ బసంతి
రమ్యలేజము లొల్కు పర్వంపు టింతి
తరుణమానసముల కది ఆరుణక్రాంతి
రాగ భోగ సరాగ విరచిత దాంతి.

—...—

వామన చరిత్రలో మనచరిత్ర

- శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి.

సంస్కృత భాగవతం 'జన్మాద్యస్య మతః' అని బ్రహ్మసూత్రాల్లోని చతుస్సాత్రితో అరంభమయింది. దాన్నిబట్టి నిహ్యసూత్రాలు ప్రస్తానత్రయంలో ఒక గాబట్టి భాగవతంలో పౌరాణికత్వం పాటు వేదాంతంగా ఉండని లుస్తుంది. ఈ గ్రంథాన్ని ఆంధ్రీకరిం న పోతన మహాభక్తుడు, మహాకవి, బట్టి అతని కథనంలో గూడా మూలం వలె ఉత్తమకవిత్వంతో పాటు గవాన యన తత్వంగా ఉంటున్నట్లు చెబుతుంది. ట్టివానిలో వామన చరిత్ర ఒకటి. వాలంలో అది రెండువందల గ్రంథం. తన గారు దాన్ని బ్రహ్మాండంత సం ద్ధిగా బెంచి ఏడువందలు చేశాడు ఇక నీలోని మనచరిత్ర వినండి.

మానవునికి దేహమనస్సు, అనే రెండు భాగాలున్నాయి. వానిలో దేహానికి బంధించింది భుజబలం, మనస్సుకి సం బంధించింది బుద్ధిబలం. ప్రపంచంలో రెండింటికీ ఎప్పుడూ పోటీనడుస్తుంది. కపర్యాయం ఒకటి గెలిస్తే మరొక ర్యాయం మరొకటి గెలుస్తుంది. వాటి యాపజయాలే ఈయితవృత్తం.

మనుష్యునికి బాల్యంలో ఇంద్రియాలు ప్ప ఇంద్రియం ఉండదు. ఇంద్రియాల ర్మం జ్ఞానసంగ్రహణం, ఇంద్రియధర్మం అసంగ్రహణం. బాల్యం గడచిపోగానే హవనారంభమై శుక్రగ్రంథులు పనిచే యట మారంభ మవుతుంది. తద్వారా రీరం బలం పుంజావని వికసిస్తుంది. సంభా గంగా వికాసం పొందిన దేహబలం బుద్ధి లాన్ని సాగనీయదు. దాన్ని ప్రోసిరా ని తానేపెత్తనం వహిస్తుంది. ఈస్థితిని పనం కండకావరం అంటారు. అది కన్నంతసేపు బుద్ధిబలం ఎక్కడో తల

దాచుకోక తప్పదు. తిరిగి అది యావనం ఉడిగే సమయంలో విజృంభించి భుజ బలాన్ని ప్రకటనెట్టి మానవుని అన్ని రంగాలను తానే వశపరచుకుంటుంది. ఇక భాగవతకథను చూడండి.

ఈకథలో ఇంద్రుడు బుద్ధిసాసీయుడు, బలిబలసాసీయుడు. మనుష్యునికి బాల్యం లో బలంలేదు. అందుచేత మొదట బలి యింద్రునిచే నొచ్చాడు. బలానికి శుక్రా శ్రయం లేక శక్తిలేకు గాబట్టి బలిశుక్ర నాశ్రయించి సత్వాన్ని పొంది విజృంభిం చాడు. దేహబలం విజృంభించినపుడు బుద్ధి బలం పనిచేయదు గాబట్టి యింద్రుడు బృహస్పతియొచ్చనపై కొంతకాలం తల దాచుకున్నాడు. ఆసమయంలో అడవులు పట్టిన బుద్ధిని జ్ఞానంతప్ప మరేది ఉద్ధరింప లేదు. అందువల్ల ఇంద్రుని రక్షించటానికి వామను డవతరించాడు.

దీనిలో వామనుడు జ్ఞానానికి ప్రతీక దానికి తపస్సుపాదులు ముఖ్యం. అందుకే ఈకథలో అతని తలిదండ్రులైన అదితి కశ్యపులలో అదితి పయోధత్యుని మం ప్రోపదేశ మందిన శ్రతపకురాలుగా కశ్యపు డమ్యతుని మనస్సున ధారణ మొనర్చిన సమాధిస్థుడుగా చెప్పబడ్డాడు. ఈ జ్ఞానం త్రయీమయం గాబట్టి వామ నుడు త్రివిక్రముడై విజృంభించాడు.

సాధారణంగా రాక్షసుల దండ యాత్ర దిగ్బాలకపట్టణాలతో ఆరం భమై స్వర్గవిజయంనో ముగుస్తుంది. హిరణ్యాక్షుడుల విజయయాత్ర ఆలాగే సాగింది. కాని బలిది అవిధంగా జరుగ లేదు. ఒకేసారి స్వర్గంపైనే దండె త్తాడు. ఇది గమనార్హం.

బలి తనబలాన్ని బ్రహ్మవాదులచే పొం దాడు. ఇక్కడ బ్రహ్మశబ్దం ధాతువా

చ్యం. తన్మూలకమే బలం. మానవుని కో యావనారంభంగనుక కామవాంఛా ప్రేరితం. అపుడతనికి 'కావలసింది యవతి. అందువల్ల బలవంతుడైన బో రంభాదులుగలస్వర్గంతో తనదండయాత్ర నారంభించాడు.

జ్ఞానానికి ప్రథమసోపానం ఉపనయనం, అందువల్ల పోతన గారు వామనునిదేవతాన్ని చెప్పతూ పుట్టగానే పురుషువునైన ఏదీ చెప్పక ఉపనయనాన్ని ఎత్తుకొన్నాడు. అయితే ఈలోపలి సంస్కారాలన్నీ ఏమైనట్లు? అగ్రజన్మల కాయ సం స్కారాలన్నీ యథోచితకాలంలో జర గాలి. లేకుంటే వాటి నన్నిటిని లాంఛ నంగా ఉపనయనసందర్భంలో మళ్ళీ జరుపుతారు. లేకుంటే ఆవలు పునయ నాని కర్తుడుగాడు. అందువల్ల పోత న గారిక్కడ ఉపనయనాన్ని ఎత్తుకోవ టంలో తక్కినవన్నీ చెప్పకుండానే అని యథోచిత కాలంలో జరిగాయని తేలిపో యింది. ఇంకొకరైతే ఈసందర్భంలో జాతకర్మములన్నీ పట్టివేసికొని చెన్నే వారేమో కాని పోతన గారు వాటిని చెప్ప కుండనే చెప్పాడు. అతని కథానిర్వచ నలో యివొక మెలకువ.

ఇక వామనుడు బలిముఖవాటికను చేరి; విధం చిత్తగించండి. అప్పుడా వాటి కలో ఉన్న వారు భృగ్వాదులు, వారు వామనుని దూరంలో చూడగానే శం భుండో హరియో? పయోజభవుడో చండాంశుడో! వహ్నియో! అని సంకె హించారు. వారు మహర్షులుగదా! వా సంజేహం వృథా యెక్కువైతే వచ్చి నవాడాపైవారిలో ఒకడే, అంతేగాదు గీతామతం ప్రకారం ఆయాపాలన్నీ ఆత నివే. పోతన గారిక్కడ ఋషుల ద్రష్ట త్యాన్ని బెంచిశ్చరంతంగా కాపా డాడు.

వామను డక్కడికి రాగానే బలి స్వర్గం చి తన వెంటనున్న వారికి, 'ఇతరే

దానవ చక్రవర్తి" అని పరిచయంచేసి, స్వస్తి జగత్త్రయీభువనశాసనకర్త" అనిదక్షిణ హస్తాన్నెత్తి దీవింపచేసాడు. ఈ రెండుపద్యాలలో పోతనగారు బలి జీవిత విశేషాన్నంతనూ పొగడడమేకాక భావికథా నూచనగూడా చేశాడు.

కథలో ఏదైనా నూచన చేయవలసి నపుడు సాధారణంగా పాత్రలనోట ప్రస్తుతాప్రస్తుతాలు తోచేమాటలు పలికిస్తారు. పోతనగారిక్కడ అవిధంగా గాక మరొక అపూర్వ శిల్పంచూపాడు. ఈ పద్యాలలో మొదటిదానిలో ఆడో చోట, రెండోదానిలో మూడోచోట వివరీభాషార ప్రయోగ ముంది. 'పురాస్త్ర' గిరిరద్రేమ అకచటమామాతృకానింద్యా|| అని లక్షణకాస్త్రం చెబుతుంది. అందు వల్ల కృత్యాదుల్లో కృత్రికత్వము గురించి చెప్పిన పద్యాలలో అవి దొరలకుండా చూడాలని ఆత్మరతత్వజ్ఞులు చెబుతారు. ధన్యుగారి భారతరచన ఆగిపోవటానికి ఆయన కృత్యాదిలోని 'శ్రీవాణిగిరిజాన్విరాయ'లో ఏడోచోట చకారం నిలువటమే కారణమని వారిమతం. సాధారణంగా కవులు తమశత్రువులపై నిటుంటి గిర్వాణ ప్రయోగం చేస్తుంటారు.

పోతనగారిక్కడ వామనునితో 'ఇతడే దానవచక్రవర్తి' అని చెప్పించిన పద్యంలో ఏడోచోట చకారం నిలిపి మహాభారత రచనవలె అతని కార్యానికి జరిగే విఘ్నాన్ని; తరువాత 'స్వస్తిజగత్త్రయీభువనశాసనకర్త' అనే పద్యంలో మూడోచోట జకారాన్ని నిలిపి అతనికి కలిగే కీడును సూచించాడు. 'వాజగడలిడి మూడవచో' నిజముగ నిందించి చెప్పు నీట్లట యరుడే' అని కవిజనాశ్రయుని వాక్యం. అయితే బలిచక్రవర్తికి మరణంలేదు కాబట్టి పోతనగారిపద్యంలో నిందార్థం రాకుండా జాగ్రత్త వహించాడనుకోవాలి. అంతేకాక నన్నయగారి స్తుతిలో ఆడోచోట చకారం నిలిచినం

దుకు భారతరచన అతనితో అగి అనంత రీయంతో పూర్తయింది. అలాగే యిక్కడగూడ దానవచక్రవర్తి పద్యంలో ఆడోచోట చకారం నిలిపినందుకు ఆయజ్ఞం అతనితో అగి అనంతరం దృగ్వాదులతో పూర్తి అయ్యే నూచన గూడ వచ్చింది. ఇది ఆయన యిక్కడ చూపిన అపూర్వ శిల్పమర్థాల్లో ఒకటి.

కావ్యానికి జీవం ధ్వని. దాన్ని శబ్దం నుండి వీడకటానికి పోతనగారి కల్పన నైపుణ్యం అనంతరానువాదకర్తల కవ్వరికి అబ్బలేదు. ఈఘట్టంలోని బలివాసు నుల సంభాషణంతా సరస్వమైన ధ్వని కావ్యాని కుదాహరణం. బలియొక్క అయ్యక ప్రశ్నలు, వామనునియొక్క గడుసు సమాధానాలలో ఉత్థితమైన చమత్కారం పాఠకులను కావ్యానంద దోలల్లో ఊపి విడుస్తుంది. బలివాసు నుని చూడగానే లోకసామాన్యరీతినను సరించి.

వడుగా యెవ్వరివాడ వెవ్వడవు సం
వాంస్థలం బెయ్యది
య్యెడవన్ నీవరుడెంచుటన్ సఫలమ
య్యెన్ వంశమున్ జన్మమున్
కడు ధన్యాత్ముడనైతి! నీమఖముయో
గ్యంబయ్యె! నాకోరికల్
కడతేరెన్! సుహృతంబులయ్యె శిఖులన్!
కల్యాణ మిక్కలమున్.

అని అన్నాడు. ఈపద్యంలోని బలి మాటల్ని ఓపర్యాయం పరిశీలించండి. నీవు వచ్చుటవల్ల నావంశం జన్మం సఫల మయ్యాయి. నేను ధన్యాత్ముడనైనాను. శిఖులు సుహృతుమై ఈయజ్ఞం యోగ్య మైనదయింది. ఇది కల్యాణకాలం. నాకోరికలు కడతేరినవి, అని అతడు పలికిన ఒక్కొక్క మాటగూడ వచ్చినవాడు యిష్ట వసేవిషయం మనకు తెలుపుతుంది. అంతేగాక 'నాకోరికలు కడతేరినవి' అనటంలో 'కడతేరటం' భావివిఘ్నాన్ని 'ఇదికల్యాణకాలం' అనటంలో కల్యాణం

అతనికి ముందుకలగబోయే రసాతలవాసు శుభాన్ని సూచిస్తాయి. ఇక దీనికి వామ నుడు చెప్పినసమాధానం మరి చిత్రం. ఇది కూడ నెల వని యేరిలి బల్కుడు

ఒకచోటనక నెందు నుండ నేర్తు
ఎవ్వరివాడవం చేమని పలుకుడు

నాయంతవాడనై నడువనేర్తు
నీనడవడి యని యెట్లు వక్కాణించు

పూనిముప్పొక్కల బోవనేర్తు
అది నేర్తు నిది నేర్తు ననియేల చెప్పంగ

నేరువు లన్నియు నేననేర్తు
నొరులు గారు నాకు నొరులకు నేనాదు
ఒంటిగాడ చుట్ట మొకడు లేడు,
సిరియు తొల్లి గలను చెప్పెద నాటెంకి
సుజనులందు తఱచు సాచ్చియుండు.

అని చెప్పాడు. దీనిలోతాను విష్ణువు, స్వయంభువు, త్రిమూర్త్యైత్యుడు అని చక్కగా ధ్వనింపచేశాడు.

ఈనాటివారు పోతన శ్రీ నాథుల చుట్టరికాన్ని అంగీకరించలేదు. అతని అవసానదశలో పోతన ఉండవచ్చునన్నారు. అది నిజమైతే అతడు శ్రీనాథుని అవసానదశలోని కడగండ్లు కండ్ల చూచాడేమో! ఈపద్యంలో ఆ శ్రీనాథుడుగూడా కనిపిస్తాడు చూడండి. ఇతడు కవిసార్వభౌముడు గనుక ఒక చోటనక ఉండనేర్చినవాడు. తాను ముప్పొక్కలు అంటే కవిత్రియంపోకపోవనేర్చినవాడు. ఇతనిక్కడాపాపం! నావారనేవా రెవరూ లేరు. ఉంటే అవసానదశలో కస్తూలుండవుగదా! ఒరులు తనకు లేరు, తానే ఒకరికైనాడు. సిరి కూడా పూర్వం ఉండేది కాని అప్పుడు లేదు. అతని సానం కేవలం సుజనులు అంటే పండితుల్లో మాత్రమే మిగిలింది. ప్రభువుల దగ్గర మిగలలేదు. ఈవిధంగా ఈ పద్యంలో అతని అంత్యదశ మకండ్లకు కడుతుంది. వామనుడు బలితో ఒంటివాడనాకునాకు నొకటి రెండడుగుల మేర యిమ్ము సొమ్ముమేర యెల్ల కోర్కెదీర బ్రహ్మకూకటి ముట్టెద-

అని చెప్పి మూడడుగుల భూదానం పొందాడు, తరువాత అతనిమూర్తి విక్రమించసాగింది. అది నభోపీథిలో తోయద మండలం, ప్రభాకరాశి, చంద్రలోకం ధ్రువపథం, దాటి పోతుంది, దాన్ని ఎఱ్ఱనగారు.

ఇనుని తనమాళి రత్నంబు నిడహార తరళ రత్నంబు కటి నూత్రపరిధమధ్య రత్నమును నూపురాగ్ర విరాజమాన రత్నమును జేయుచును ప్రవర్ధనమునొందె

అని చెప్పాడు. ఎఱ్ఱన అంటే అరణ్యుడు కాబట్టి అతడా అంబరమణిని మణి ధర్మం చెడకుండా సానబట్టి మాళి రత్నం, తరళరత్నం, కటి నూత్రరత్నం, నూపురరత్నం చేశాడు. ఇకపోతేన గారా విధంగా కాదు. ఎఱ్ఱనగారు మణికారుడైతే పోతనగారు స్వర్ణకారుడు. అతడా రత్నాన్ని తీసుకొని, 'రవివింబం బుపమింప' అని ఆరంభించి, ఛత్రంలో శ్రవణాలంకారంలో, గళాభరణంలో, కేయూరంలో, కంకణంలో, కటిఘంటికలో, నూపురంలో, పాదపీఠంలో పాడిగాడు. అతడా విశ్వరూపుని, ఇంత, ఇంతింత, అంత, అల్లంత అనే సామాన్య విశేషజాలతో నిచ్చెనగట్టి పారకుని దృష్టిని దీనిపైనుండి సత్యలోకం వరకెక్కించి చూపించాడు. కాని యేదీర్ఘ సమాపాలూ వాడి అతనికండ్లు పైర్లు కమ్మించలేదు. పోతనగారివలె తెలుగులోని సార్థకశక్తిని ఇంతబాగా యిరిగినవా రెందరు?

వామనుడు పెరిగి మొదటి పాదంతో ఆకాశాన్ని, రెండోపాదంతో భూమిని అంతనూకొలిచాడు. అతని కిక్ మూడోపాదానికి చోటు మిగులలేదు. అది చూచి బలి మూడోపాదం తన తలపై మోపమన్నాడు. దానితో వామనుడు రెండోపాదంతో కొలుచుకున్న భూమి నే మొదటి అడుగులో మళ్ళికొలుచుకోవలసి

వచ్చింది. అపుడంతకు తప్ప గత్యంతరం మిగలలేదు.

వామనుడు జ్ఞానానికి ప్రతీక. జ్ఞానం శ్రయిమయం. ఆశ్రయ వేదాలు. వానిలో మొదటిది ఋగ్వేదం. అది దేవతాస్తుతిమయం కాబట్టి దివిని, రెండోది యజుర్వేదం, అది యజ్ఞమయం కాబట్టి భూమిని అంతనూకొలిచాయి. మూడోదైన సామవేదాని కింక స్థానం మిగులలేదు. అంగువల్ల అది యజ్ఞాంతలలో భూమిపైని ఋగ్వేదం కొలిచినదేవతలనే మళ్ళికొలుస్తుంది. ఇది జ్ఞానరూపుడైన వామనుని మూడడుగుల తత్వం. ఈలాటివిశేషాలింకా ఈ కథలో చాలా ఉన్నాయి కాబట్టి ఇంకొక్క విశేషంతో దీన్ని ముగిస్తాను.

వైష్ణవతత్వంలో సాధారణంగా తక్కిలేక విష్ణువు లేడు. అందువల్ల ఆతడెక్కడికెళ్ళినా ఆమె ఉండవలసిందే. గజేంద్రుని రక్షించేసమయంలో ఆమె అనసరంలేకున్నా మైమరపున ఆమెను లాక్కువెళ్ళిన మహానుభావు డాస్వామి కాని యిప్పుడా అవకాశం అతనికి కలుగలేదు. ఆయిలేమాత్రమే? పోతనగా రూరకుంటాడా!

ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపై తనువుపై

అంసో త్రరియంబుపై

పాదాబ్జంబులపై కపోతపీఠపై

పాలిండ్లపై నూత్నమ

ర్యాదన్ బెందుకరంబు త్రిందగుట మీ

దై నాకరంబుంట మే

ల్లాడే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే

కాయంబు నాపాయమే?

అని గురువుగారితో చెప్పి బలిచక్రవర్తి మాటల్లో ఆయన లక్ష్మీదేవికి జాగ్రతగా ప్రవేశం కలిగించాడు. కొందరి పద్యంలో కొప్పుపై, తనువుపై పాదాలపై, కపోతాలపై, అన్నియును ప్రక్రమభంగ ముండన్నారు. కాని ఆది సరిగాదు. ఆచేయి శ్రీసతి పోయెయలక వహించి

నపుడు ఆమె సూరారృటానికి ప్రణయకాస్త్రాన్ని న్నునుసరించి మొదట కచాకర్షణం, తర్వాత బాహ్యకర్షణం, ఆమీద చేలాంచలాకర్షణం చేసింది. అప్పటికీ ఆయన్కు అంక తీరకపోగా పాదప్రణిపాతం చేసింది. దానిని తప్పులు దండరతో సరికాబట్టి. అంతటితో ఆ ఘట్టం సమాప్తి. తదనంతరం కపోలస్పర్శ, పాలిండ్లపై నూత్నమర్యాద. ఈవిధంగా ఇందులో మొదట మానవిప్రలంభం, అనంతరం దీనితో పరిపుష్టమైన శృంగారం ఉన్నాయి.

బలిచక్రవర్తి శుక్రాచార్యునికి తన నిర్ణయం చెప్పి భూమిని ధారవోసేటందుకు విష్ణుని పాదం కడిగాడు. అది అపుడతనికి 'కలితానమ్రరమాలలాట పదవి కన్ఠూరి కేశారమై' పూర్వఘట్టానికి బహు తీర్పువన్నట్లు కనిపించింది. ఈ విధంగా పోతనగా రిందులో తక్కి ప్రసక్తికలిగించి శృంగరాహికగానే యింతటి శృంగారాన్ని ప్రదర్శించాడు. ఈ విధంగా పోతనగారు భక్తికి శృంగారాన్ని అంగంగా చేయటం ఆరెండిటికి గల సామీప్య సంబంధం ఓ కారణం కావచ్చు. ఆ కారణంగా ఆయన నిరీదప్సిన వెన్నుని మొగాన్ని మనకెక్కడా చూపించడు.

భాగవతంలోని ఈవామన చరిత్ర మానవునిలోని దైవాసుర సంపద్వి భాగయోగానికి వ్యాఖ్యాప్రాయం. అంతే కాక దీనిలో బహ్యుపగీత, ఆత్మవృత్త స్వరూప వివరణం, శుక్రసీతి, ఉన్నాయి. కాబట్టి పురాణకథల్లో దీని కో విశిష్టత ఉంది. అందువల్లనే ఆదర్శగృహస్థుడైన ప్రవరుడు ప్రతిదినం 'వామనస్తుతి' పఠతత్వంతో శేచేవాడు. ఎప్పుడైతే నా మానవజీవితానికి వామనాని ర్భావంతోనే ముక్తి కాబట్టి పోతనగా రికథను ఆద్యంతం తత్వగర్భితంగా నిర్వహించాడు. దీనిలో ఆయనకనితా శిల్పం

కవితా సాధన తపస్సాధనవంటిది

తరంతరం (పరిశీలన) వెల్లడించిన రహస్యం *

— శ్రీ సోమసుందర్.

(గతసంచిక తరువాయి)

పేర్వారం జగన్నాథంగారి తమసోయా జ్యోతిర్లమయి అరిపోయే దీపం పడే సీనావస్థను దర్శించింది. దీపం వెలుగు కున్నంతకాలం చీకట్లు వినయాన్నే టిస్తాయి. కనకనే దీపం అరకముందే మరో దీపం వెలుగుతూ నిత్యదీపావళి జరపాలని ఆశిస్తాడు. ఈకవి భావాభివ్యక్తిలో భావాభేదం రాని యదు. అలాగని పాదపరితనమూ కోల్పోడు. వివిధ పరస్థలాలెగి చెక్కేసి నిద్రపు జొమ్మగా మలుస్తాడు. పట్టాలు తప్పిన బండి అనేమరో కవితలో అస్తవ్యస్త సమాజ స్వరూపం సమగ్రంగానూ చక్కగానూ వర్ణిస్తమింది... పొట్లపల్లి రామారావు మెరుపులు ఒక అనుకవి.

భూమినుంచి త్రవ్వితీసిన బంగారాన్ని కాపాడడానికి దాని గర్భంనుంచే త్రవ్వితీసిన ఇనుముతో కటకటాలు నిర్మించి దానిలో ఖైదీ అయ్యాడు మనిషి. అనేది చక్కని భావమే! కాని దానినే ఇంత కన్నా సంగ్రహంగా వ్యక్తంచేయవచ్చు. ఆప్రయత్నం కనిపించదు. భావాన్ని పల్చగా వచనంపై పరచి వచన కవితగా మారిందనుకోవడం ప్రమాదం! కవితా

(18 వ పేజీ తరువాయి)

గూడ కథావ్యంజకమై రాణించింది. ఈకథలో కందాలు సీసాలు ఎక్కువ. వామనుడు పుట్టుకతో కందువ. ఆక్రమణంలో బ్రహ్మకూటి ముట్టాడు. కాబట్టి యందులో ప్రథమస్థానమాక్రమించిన కందా అతని పుట్టుకను ద్వితీయస్థాన మాక్రమించిన సీసాలు క్షీర్ణకశబ్ద భవాలు కాబట్టి అతడు బ్రహ్మకూటి ముట్టడాన్ని వ్యంజిస్తాయి.

స్వరూపస్వభావాలో లగువు బిగువు లెంతో అవసరం! నాలుగు వచన పాదాలలో చెప్పగలిగే భావాన్ని ఒకటిరెండు పాదాలలో చెప్పడం సాధ్యమేమో కవులు ఆలోచించడం మంచిది. ఆ కల్పదృష్టి లేకపోతే కవితకూ వచనానికి తేడాయే కనిపించదు. వచనాన్ని నడుములువిరిచి పారలుగా పేరిస్తే కవిత్వమైపోతుం దనుకునే ప్రమాదం యిప్పటికే మితిమీరి పోయింది. ఈ ప్రమాదానికి కవులే కారణం. ఇతరులను నిందించి లాభంలేదు. పోతుకూచి సాంబశివరావు-తెలుగు తెలుగుతనం అనే కవిత ఇలాంటిదే!

బద్దూరి నరసింహ అనే శ్రోత్రకవి కూడా తెలంగాణా గ్రామ్యంలోనే రచన చేశాడు. నికృష్ట జీవరాశుల గుణగణాలన్నీ మనిషిని పట్టి వదలలే దని యితని తాత్పర్యం. బాలగంగాధర తిలక్ ప్రఖ్యాత కవిత గొంగళీపురుగు మధ్యతరగతి జీవితాల కాశీర్నీ, బోళా తనాన్నీ వృద్ధ్యంగా వర్ణించిన కవిత. అల్పసంతుష్టులూ, అధికవ్యామోహాలూ కలవరపెట్టే కోటిశ్వర వీరేశ్వర రావుల మహాభారత చరిత్ర సంగ్రహంగా రెండు పుటల్లో అందించిన కవిత. అట్టోపలతుల గొంగళీ పురుగుల స్వగతాలను వక్రీకృతశ్లోలో ప్రదర్శిస్తాడు తెల్లంకొండ రామ దాసుని నిష్క్రమణం ఒకానొక విషాద వాతావరణాన్ని మన చుట్టూ సాలెగూడులా ఆల్లుతుంది. ఈకవితలో మరీ అతని స్వగతం వాచ్యంగా వినిపించి అతని మరణానంతరం మరింత దుఃఖం పొటమరింప చేస్తోంది. బైరాగి ప్రఖ్యాత కవిత- నాక్కొంచెం నమ్మక మివ్వు! ఆత్మ విశ్వాసం అనే పెల్లుస్తార్బరు చెడిన ఆటోమొబైల్ జీవితాలకు వెనకతోపు

కలిగిస్తుంది. నమ్మకం లేని హృదయం- పుల్లులు లేని అగ్గిపెట్టె! అంటే ఖూళదృష్టికి నిండుగా కనిపించినా అత్ర కూన్యమే. గిరాటు వేయడానికి తప్ప ఎందుకూ కొరగానిది! అట్టిదానికి నమ్మకమనే అగ్గిపుల్లను నింపితే ఏవైనా చేయగలుగుతుంది. ఈ కవిత సామాన్య మానవ గళోద్ఘోషాన్ని వినిపిస్తుంది. వరుసగా పైముగ్ధరూ ప్రస్తుతం కీర్తితేస్తులై, కవితాశేష కాంతులను విరజిమ్ముతున్న తారాపథవాసులు!

భైరవయ్య ఎముకల కేకలు - 'మనిషి, మానవతా నిగమాగమ ఋషి! ఈ విరాజ్ఞాయామయ ప్రపంచంలో ఆదినిని పాలి కేక పెట్టాడు! అలాంటి మనిషిని నింగి మధ్య మార్తాండునిలా బ్రతక మని సందేశిస్తుం దీకవిత. బోయి భీమన్న గుడెనెలు కాలిపోతున్నాయి కేంద్ర సాహిత్య ఆకాడమీ పురస్కారం పొందిన సామాన్యకవిత! కలమతాలకు ఉమ్మడి కాస్తం అనేకవిత కులిపోతున్న విమాన వర్ణనంతో పరాకాష్టకు పర్యవసీస్తుంది. అభివ్యక్తి రామణీయకత నందుకుంటుంది. మల్లిక చితుష్పంచకం అనే వ్యంగ్య కవితలో - ఇవయ్యేళ్ళ స్వార్థంత్ర్య భూజం ఎలాపెరుగుతోందో, జాతీయ చాదుల మనుకోనే కాపాడురంగు కాటిలు ధరించిన వ్యాఘ్రాలు దాన్నేం చేయాలని పథకాలువేస్తున్నాయో ధ్వనిమయం చేసిన చక్కని కవిత. మహాస్వప్న మూగిన నూర్పుణ్ణి నంజుంటూ మృత్యువును కాస్త కాస్తగా కొరుక్కు తింటున్నాను- అనే క్షిర కగిది దిగంబర కుమ్మ వ్యవస్థా సంతతిలిం! అలాతినితిని ఆతగా డేమైపోయాడో పాపం మళ్ళీ పికరు లేదు! రెండోసారి పిచ్చై త్తిన పుడు ఏమేమి రాకాడో లేక కూడాడో కవి చెప్పుకున్న సంజాయిషీ పత్రమిది. అప్పుడు చూసిన చేసిన లక్షపిచ్చిపనుల్లో 'సినిమామాశేక డియేటర్ తేర కడం

గా నిలబడ్డాం' ఒకటి! పాపం మంచి సత్తాగల కవులు ఇలాంటి వ్యష్టివాదాల్తో ఎలా వేస్తాయి పోయారా అన్న భాధ మిగులుతూ ఉంటుంది. సుయమమూ, ఆత్మ శోధనమూ లేక పోతే ఎలాంటి పిచ్చెక్కి పోతారో అనే విషయములో భావిరచాలకు 'దిగంబర శకం' ఒక ప్రబల హెచ్చరిక!

విచక్షణతారహితంగా దిగంబరల కవితలనూ ముఖ్యంగా ఈమహాస్వప్న కవి తల్పీ ప్రవరించిన ఈ తరంతరం సుంక అనం - గర్వతనూ ఒకే బౌద్ధార్యంతో ఆలింగనం చేసుకోగలిగే స్పెరిటీ చిత్తజాడ్యాన్ని ఆలమయ్యకన్నదా అని పిస్తోంది. మాలిక చోదకశక్తిగా ఒక తాత్త్వికాకను నింపుకోలేని తత్త్వాన్ని యంతకన్న ఏమనాలి? సుంకలన కర్తలు తమ ప్రజాతంత్ర బుద్ధికి ఇలాంటి విధానాన్ని తార్కాణంగా నిలుపుకుంటే మాత్రం ఆకాభింగమే అనక తప్పదు. కారణం దిగంబరు అందరినీ తన్నినవారు, వాళ్ళని తలకెక్కించు కుందుకు ప్రయత్నించడంలో ఆరం ఏమిటి?

శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు మానంగా కవితా తపస్సమాధిలో తీవ్ర సాగించే భావుకుడు. సభలూ, సమావేశాలూ, కీర్తిగానాలూ, రేడియో బాజా బజం శ్రీలు వంటి వేపి ఆయన దరిదాపులకు చేరవు. ఏ పబ్లిసిటీ గ్లామర్లూ రూమర్లూ ఆందనంత దూరంగా ఉంటాడాయన. కవి చేయవలసిన పని కవిత్వం రాయడమే అన్నంత దీక్షాబద్ధబుద్ధితో కాలక్షేపం చేసే వారు ఎవరూ కనిపించని ఈ యుగంలో మాదిరాజు రంగారావు ఒకరే సైనికున్! ఆయన ఎన్నో గొప్ప కవితా సంపుటలు ప్రచురించాడు. ఉదాత్త భావనాపరుడు. కాని ఈ కవి డిక్షన్ లో శ్రుతిపేయతకీ, మాధుర్య గుణానికి అవకాశ మియ్యడు. పైగా కవిత్వం హృదయ ద్రవ్యం నుంచి వైకెగసి

మేధాపరికరంగా పరిణతి పొందుతుంది. దీనివల్ల సాధారణ పాఠకునికి గజబిజి ఏర్పడుతుంది. హృదయ ద్రావకశక్తి కన్న ధీశక్తికి అవసరం ఎక్కువ అపేక్షింపబడుతుంది. దీనివల్ల కనీసం సంగీతంతో నైనా భౌతిక పరితృప్తి లభించని సాధారణ పాఠకుడు పెడ మొగం పెడతాడు. ఐతే ఆధునిక యుగంలో పృథిమంచి కవితకు రెండు మూడు స్థాయిలుంటాయి. రెండు మూడు రసజ్ఞ శ్రేణులకు అందుబాటువుతూ రమింపజేస్తూ ఉంటాయి. పైగా నేటి పాఠకుల సాంస్కృతిక స్థాయి గాని, కవితా రసజ్ఞత గాని, (Poetic sensibility) ఒకే సమాంతరంలో లేవు అలాగే మన కవులలోనూ ఎన్నో స్థాయి భేదాలు ఉండటమూ సహజమే. అందరూ ఒక్కలాగే రాయాలని ఏ ఒక్కరు కోరినా అట్టివారి కోరిక

Regimentation కు పర్యాయ పదమే అవుతుంది. కవులలో వైవిధ్యమూ బహుముఖీనతా తప్పక ఉండవలసినవే కాక, అనివార్యమైనవీ కూడా! నిజానికి మంచి కవిత్వవ్రాత మంచికే అనే స్ఫూర్తిని నిజాయితీగా కలిగినాడు కవిత్వ దృవ్యాత్మక స్థితినిచూసి గర్వపడవలసిన అవసరం ఏర్పడదు. గుణాత్మక సంపద కవితకు గర్వకారణమూ, భూషణమూ కాగలుగుతుంది. ఆశుభఘటికలు తెలుగు కవితకు అసన్నంకావలనే ఉన్నవి అప్పుడే మంచి మార్పులతో కవులుగా చెలామణీ అయే చాలమంది అల్ప ప్రతిభులు. రంగులు వెలిసిపోయిన మట్టిబొమ్మలుగా నిలవవలసి వస్తుంది. కవిత్వేతర పదార్థాన్ని కవిత్వంగా చెలామణీ చేస్తున్నవారిని వర్తమానం సహించవచ్చు. ఓరిమి, తాలిమి, ప్రదర్శించనూ వచ్చు. కాని భవిష్యత్తు కావూచీ లేదు. ఎందరో కవిమృత్యులను ఎన్ని బోట్లు పెట్టి నిలబెట్టినా కాలం కర్కశంగా ఉత్తర క్రియలు జరిపే తీరింది.

కనక ప్రస్తుతం కనిపించే మెరుపులన్నీ వజ్రామూతాలే అనుకొని భయపడవనసరంలేదు. మాచిరాజు రంగారావు కవితారీతిని గురించి ఆలోచిస్తూంటే ఎన్ని భావాలయినా ఊట లూరుతాయి. ఈ కవినంపూర్ణ కావ్యాలేకాక ముక్తకాలు చదివినా కవితా శక్తి గోచరమవుతుంది. ఐతే ఈతని కవిత్వంలోని ప్రధాన లోపం వైవిధ్యరాహిత్యం. రీతిలో శైలిలో అభివ్యక్తి సందిధానాలలో ఎప్పటికప్పుడు నవ్యతీరాజుకోసం అస్వేషణ కానరాక మొనోటనీ కలుగుతుంది. 'మహాకాల కాసారంలో వికసించిన కనక శతపత్రం నూర్చుడు' అనగలగడం గొప్ప కవితా స్ఫూర్తి. భావన పిచ్చులించడానికి సాధన ఎంత అవసరమో తెల్లమవుతుంది. వికార ప్రదర్శకులకు తన్ను నూర్చుడు మురిగిన పండులూ కనిపించడు. నూర్చుణ్ణి నూలుబంగారు రేఖలకమలమన్న ఈ కవి వెంటనే దాన్ని పూర్వవత్తుంచేస్తాడు. 'అంధకార వలయంలో అశోకాబ్జాలుగా సుంద్రమించే హృదయాగ్ని గోళం' - అంటాడు. నూర్చుడు జ్ఞానానికి అనుభూతికీ సమగ్ర సంకేతం. కాంతికి ఉష్ణానికి సర్వంక ప్రతిక. కాంతి కవిత్వమైతే ఉష్ణం తత్త్వకాస్త్రం వంటిది. నూర్చుడే మేధావుల హృదయాగ్ని గోళమన్న స్ఫూర్తి కవికి కలగడం సహజం! ఈ కవి ప్రతిపాదనూ సుదీర్ఘ వ్యాఖ్యాపేక్షం! అందుకే మరోసారి చదివించగలుగుతుంది. ఉత్తమకవితా శ్రేణిలో సముజ్జ్వలంగా నిలుస్తుంది. కాలాన్ని గురించి సకల భావజాలాన్ని సంపుటి కరించే యీ కవిత, సాలోచనముగా చదివి ఐతే కవి శక్తి అవగతమవుతుంది.

మిరియాల రామకృష్ణ రచించిన - వెన్నెల రమ్యుంది కూడ ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిందే. వీరి శైలిలో ప్రసాదగుణం పాలు హెచ్చు. అంతమాత్రంతో ప్రాణ ప్రదమైన అర్థగాంభీర్యం మృగ్యంకాదు.

క్రొత్త కలాటు కలగదు. గుంపున, పవిత్ర కొంత అవసర మవుతుంది. దానిని వి నిర్వచానుభూతులను సగుణపదచిత్రా ముర్చడం ద్వారా సాధిస్తాడు. గుబురు బాసాల క సాయిచీకటివంటి పదచిత్రాల ద్వారా జగన్నాటకంలో విలన్ పాత్ర నిర్మింపటి ప్రత్యక్షం చేస్తాడు. 'కైలాస సంత ఫాలతలంనిండా కన్నులు' పుస్తక వికీ ఎలాంటి దర్శనమైనా కలుగు కుందని విశ్వసిస్తాడు. నగర జీవన జంజా ఎంలో నిక బ్ల కోలాహలాన్ని పుదర్శించిన కవి మువరాల రామారెడ్డి. తెలంగాణా మాండలిక పదజాలాన్ని అవసరార్థం చక్కగా ప్రయత్నం చేస్తాడు. ద్వారా సామాన్యని గుండెమ్రాతి పట్టియిస్తాడు. ఐతే ఆపదాల కొకటికయి వ్యాల్సిన అవసరం ఏర్పడుతుంది. ఒకరి మెడలపై మరొకరి తొడలు అనే పదచిత్రం తగిలేసరికి ఒళ్ళు రుల్లుమంటుంది. 'వంశమంది కవుల ఆభరణం' విధానంక అనం'గా పతాకశీర్షిక ధరించిన సంకలన కర్తలు అతిమితవాద నియంతృత్వధోంజీకి చెందిన రచయిత ముదిగొండ శివప్రసాద్ నీ అతి అతివాద రచయితల్ని ఏకపక్షిని అసీనుల్ని చేయగలగడం ఎలాసాధ్యమో తెలియదు!

ఈ అంశంలోనే వీరి తాత్త్విక జ్ఞాన దారిద్యం తేటతెల్ల మవుతుంది. కాని శివప్రసాద్ కవిత 'అవర్ణనీయ' వృద్ధ్యం గానే వుంి. 'మూగవోయిన కంఠంతో అమర గాయకుడు కొట్టుకుంటున్నట్లు' అనే భాచిత్రం చదివేసరికి నాకొక్క సారిగా మ హా పండిత ఓంకారనాథ్ రాకూర్, నజార్ ఇస్లామ్, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, గార్లు పృథ్వివీధిలో మెరుస్తారు. వీరందరూ గొంతుమూగవోయి అత్యంత దయనీయస్థితి అనుభవించిన వారే!

సమాన భావస్ఫూర్తి కలిగించే అసంఖ్యాకరూపకాలను గుదిగుచ్చడం ఆధు

నిక కవితకు భూషణంగా మారింది. దాని వల్ల వేసిన బామ్యనల్లా చెరిపేసుకుంటూ ముందుకుపోయే గుహ్యత ఏర్పడుతోంది. ఒక గొప్ప రూపకమో, ఒక ఉత్పేక్షో ఒక గొప్ప పదచిత్రమో నిజానికి సరిపోతుంది - ఒక సన్నివేశాన్ని అద్భుతంగా మెరిపించడానికి. ఆ ఆంకాన్ని ఆధునిక పాశ్చాత్య కవులెందరో సాధించి చూపారు. సమానార్థక భావచిత్రాలను వెదజల్లడం - Impressionistic Technique' నుంచి వచ్చిన సంపుదాయంగా స్థిరపడింది. మునిసుందరం కవితలో ఒకమాటతో ఒక అద్భుతచిత్రాన్ని సాధించారు. 'రాత్రి వచ్చింది; ఆటం బాంబు చెరచిన నగరంలా!' చెరచిన ఒక గడసరి పుయోగం. ఈరాత్రి సకీలించింది కవితలో సంయమనం కొంత కొరవడింది.

మళ్ళీ వీరికే రెండో కవిత 'దారి' మరి కొంత బిగువుగా ఉంది. ఒక కవి ఒక రూపకం వేసినపుడు అది పారవసీ అనుభవ పరిధిలో తటాలున మెరవాలి. శంకా కలితం కాకూడదు. 'సహనాన్ని సహపంక్తిలో అందంకీ పంచాలని ఒక కవి అంటే - సహనం పంచబడేదేనా, వ్యక్తిగత సంస్కారజన్యమో? అనే సంతయం కలగకూడదు. శంక రక్తిని విరుస్తుంది. వేర్పాటుధోరణిని నిరసిస్తూ కవి - నువ్వు పువ్వువైతే - నేను పరాగాన్ని ఆనడం బాగుంది. కాని - 'రెక్కవైతే - నేను రిక్కును' అనడం పదాల భేతతప్ప సమన్వయం దొరకదు. ఇవే కవిత కదురయ్యే ప్రమాదాలు.

'వర్తమానం నీహారాట భూమి ... భవిష్యత్తునీ ఆకాశోత్తి' అన్నవారు యలమంచిలి తాయారు. 'దారిద్ర్యపు కనుమలలో నినదిస్తున్న రుద్రవీడానా దాన్ని అంతఃపురాలవైపు మళ్ళిస్తున్నా' నన్నవారు రాజు (!) రాజేంద్ర ఆరేసిన చీరా వారసులు అనే చిన్న కవిత

లలో వర్తమాన దుస్థితి వృద్ధ్యం గాతర్జితమైంది. ఏవ్యానికి త్యాగమనీ అసమర్థతకి సహన మనీ అబద్ధాల ఉత్పేక్షలతో సంతృప్తి పడే మూగ జీవుల చిత్రీణ రావెళ్ళ వెంకటరామారావు అనతిగతం లోనిది. రంధి సోమరాజు తన సహజతా ధురీణమైన తూరుపుఅప్పలమృలభూషలో 'వోనాకాలాన్ని' వర్ణించారు. భాషను భేదించి లోనికి పోగలిగిన వారికి వృద్ధ్యమైన జీవనచిత్రాలందకపోవు. కవితలో ఎక్కడైనా ఒకటి రెండు సంస్కృత సమాసాలు గోచరమైతే చాలు గోలు గోలుగా బొబ్బరించే కొండ రాధునికులీ భాషను మెచ్చుకోగలగడంలో చుమత్కారం లేకపోలేదు.

రెంటాల నగరంలోరాత్రి ఇదివరకే పుఖ్యాత మైనది. 'నెత్తిపై నింగి మృత్యువు ముచ్చట ముడిలా వేలాడుతోంది' అనీ వేశ్య వాలుజడ నగరవీధి అనీ చక్కని రూపకాలను కల్పిస్తాడు. వరద రాజేశ్వరరావు కవిత - పుళ్ళన్న ప్రశ్నలాగే ఉంటుంది. లోవ్యక్తిని చంపి సమాజ సమూహాల్ని ఆరాధించడం గురించిన ఆశోకం - వినబడుతూ, సమస్త చరిత్రా ఒక మహాప్రయోగమని భావిస్తూ మిగిలిపోయిన పుళ్ళన్నలనుగురించి విచికిత్స చేస్తూ ముగుస్తుంది. ప్రజాతంత్రయుగంలో వ్యక్తివాదుల ఆశోకం తీరేదికాదు.

మట్టి పగి మిడలో మణిదీపం వెలిగించిన మహాత్ముడికీ మట్టి దీపాలను మట్టిలోకే నెట్టిన దురాత్ముడికీ ఉన్న వారసు పుదర్శిస్తుంది విద్యాన్ విశ్వం కవిత. మట్టిలో... వి. మధుసూదనరావు ఏకారణంవల్ల ఇందులోని కెక్కిందో కాని - 'వీలవమైన కవిత! ... వేసుంటమాహన్ ప్రసాద్ నెళ్ళవీటి విచిత్రమైన భావనలో ఆత్మగ్లానిని ఆవిష్కరిస్తుంది. "కారీ కమాసంలో మీరు సమదృష్టానాలకొస్తే నాకోసం ఆకాశం అంచుకి ఒక్క అతిని పంపించండి!" అనే చక్కని ఇమేజిస్సు ధోరణిలో విగతజీవుని ఆత్మ

కోరుతుంది. మేరునగం మీద నిద్రించే ఒంటరి స్వప్నం, నీట మునిగినవక్షత్రాలు వంటి వెన్న పదవిత్యాల కవితనిండా పరచుకొని ఉంటాయి. మోవ చూపు తాయి. క్షీరి కేసుకు వే. నరసింహరెడ్డి తన అసంపూర్ణస్వప్నాన్ని తానే చెరి పేసుకుని వెళ్ళిపోయిన సహృదయ భావు కుడు. పాపం అతను బ్రతికినంతకాలం ఇతరులెవరైనా తని యింటిపేరు తప్పుగా రాసారనే ఎప్పుడూ వే అని మాత్రం రాసుకొనేవాడు. అతనలా వెళ్ళడం చూసి, ఈసంకలనకారులు అతని యింటి పేరు వేణుముగ్ధ అనేదాన్ని మార్చి వేమి రెడ్డిగా అచ్చువేశాయి.

అచ్చువో తమవో యిలాంటి పొర పాట్లను ఎవరైనా తుమించవచ్చు. కాని పదికాలాలపాటు మన వలసినదీ, మన కాలాన్ని - ఆ గామిలోకానికి అందించ వలసినదీ కవితాసంకలనం, దానికి సము చిత అర్హత ఉత్తమ రసజ్ఞత! అదే లోపించి, ఫలితంగా వేరొకటిగా కేంద్రీ కరించుకోవడం స్తుతిపాత్రం కాదు. అందుకే వెనక ఈ సంకలనం గురించి భారతిలో (1977 జనవరి) ఈ కవితా సంకలనాన్ని ఈ వ్యాసకర్త సమీక్షిస్తూ 'ఒక టన్ను ముడిఖనిజంలో విడుదలవుల బంగారం!' అనే క్షీరిక ఉంచవలసి వచ్చింది. ఆనాటి నిర్ణయాన్ని మూడేళ్ళు గడచిన తరుపరి కావించిన పునఃపరిశీలన లో నైతం మార్పుకోవలసిన అవసరం ఈ వ్యాసకర్తకు కలగకపోవడమే ఆశ్చర్య కరం! ఈ తరంతరం ద్వారా ఈయన పు కవితాసాధనే తప్ప సిద్ధి ప్రకర్షితం కాలేదు.

* చరణ్ సింగు దుప్పరిపాలన జనతా పార్టీ ఓటమికి కారణం -

* చరణ్ సింగు దుప్పరిపాలన జనతాని తుడిచిపెట్టినదేకాని లోకదళోను అంతగా తుడిచిపెట్టకపోవడానికి కారణ మేమో? చుండాతనంలో ఓటమికి ఒప్పుకోక నెపం ఇతరులమీదికి ప్రోసి వేస్తే కొంతమనశ్శాంతికలుగుండేమో.

శ్రీ నాథునిబాప - అన్యదేశ్యములు

— శ్రీ డా. నేతి అనంతరామకృష్ణి, ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి.

1-1-0 తెలుగు భాషను చారిత్రిక ముగా పరిశీలించిన, ప్రాచీన దశలో తత్సమ, తద్భవ పదజాలము ఎక్కువగా చేరినటులు చెప్పవచ్చును. తిక్కనలో అక్కడక్కడ కనిపించినను శ్రీనాథుని కాలమునుండి అన్యదేశ్య పదజాలము మన కావ్యములలో ఎక్కువగా వాడుకలోనికి వచ్చినది. అన్యదేశ్య ప్రయోక్తియందు శ్రీనాథుడు ప్రథమకు కాకపోయినను ప్రముఖుడు. మూలభాష నుండి సంక్ర మించినవి దేశ్యములు. తదితరములు అన్య దేశ్యములు. మహమ్మదీయుల పరిపాలన కాలములో అరబ్బీ, పాశ్చాత్య భాషా పద ములు తెలుగువారి రాజకీయ, సాంఘిక రంగములలో వ్యవహారములోనికి వచ్చినవి.

పరమూడవ శతాబ్దము వరకును జన సామాన్యమునకు అరబ్బీ, పారశీక శబ్దము లతో నంతగా పరిచయము కలుగలేదనియే చెప్పవచ్చును. మహమ్మదీయులు అల్లా యుద్దీన్ దండయాత్రతో పదమూడవ శతాబ్దాంతమున దక్షిణ హిందూదేశమున చొరబడిరి. నాటి నుండియు వారి శబ్ద జాలము కొలది కొలదిగ తెలుగున ప్రవేశింప మొదలైనది.

ఆ మహమ్మదీయ పాలకులలో మంచి సంబంధము కలిగి ఉండుటకు కనీసము కొందరు ముఖ్యోద్యోగులు వారిరాజభాష అయిన పర్షియను భాష నేర్చుకొనవలసి వచ్చినది. వీరభద్రారెడ్డి మంత్రి అయిన బెండ్రూడి అన్నయామోత్యుడు (క్రీ. శ. 1420) పర్షియను, అరబ్బీ, టర్కీ భాష లను నేర్చుకొనినాడని శ్రీనాథుడు భీమ ఖండములో చెప్పెను.

“పారశీకాద్యన్య దేశభాషల నుండి ప్రత్యక్షముగా గాని పరోక్షముగా మరాఠీ భాషాముఖమునగాని తెలుగున జేరిన పదములును, మరాఠీ భాషకు నీ సర్గములయి సంసర్గ

వశమున తెలుగున ప్రవేశించిన పదము లును, అన్యదేశ్యము లని పరిమితార్థమున ప్రయోక్తము. శ్రీనాథుని కాలమునాటికే ఉర్దూ ఆలు, చూలు, లేని సోమలింగము. మర్యాదా - తెలుగునాడులకు గల సంబంధ బాంధవములు ఇత్యృతల తాత ముత్తాతల నాటివి. తెలుగు - మరాఠీలు భౌగోళికముగా పరిసరభాషలు కాతవా హన చక్రవర్తులనాడు ఇంచుమించు నాలుగువందల సంవత్సరములపాటు మర ర్యాదా, తెలుగునాడును, ఒక గొడుగు క్రింద కలిసి మెలిసి యుండిన విషయము జగ మెఱిగిన చరిత్ర”2 తొలి నాళ్లలోని ఆదాన ప్రదానముల మహారాష్ట్రీ ప్రాకృ తము ప్రముఖప్రాత్ర వహించినట్లు చరిత్ర అనాదియును, అవిచ్ఛిన్నమును, అయిన ఇట్టి సమీప సంసర్గ సంబంధము వల్లనే ఈ రెండు ప్రాంతములలోని వ్యవహార భాషలు పరస్పరము ప్రభావితమై యుం డుట నిర్వివాద విషయము. ఈ సంసర్గము కారణముగా తెలుగుపదములెన్నో మరాఠీ వారి నోళ్లలో నలుగుడుపడి వ్యావ హారికరూపములు గాకోశముల కెక్కి యు పండిత సమృత్తిని బడసి సాహిత్యస్థాయిని సంపాదించియు అక్షరరూపమున చిర స్థాయి పొందినవి.

1.2-0 ఈ దిగువ నూచించినవి శ్రీనాథ ప్రయోక్త అన్యదేశ్యములు. పద పట్టికలోని ప్రధానాశోపములు 73 వీని రూపాంతరములు 7. మొత్తము ఆశోప ములు 80. కుండవీరరాణునందు వాని రూపాంతరములను కూడ నూచించుట యైనది. వీనిలో పలనాటి వీరచరిత్ర (బాలచంద్రుని యుద్ధము) యందు 18, క్రిడాభిరామమునందు 2, శ్రీనాథుని చాటువులలో 11, ఉపలబ్ధము లగుచున్న కావ్యములలో 41 కలవు.

1-2-1. ఈ క్రింది అన్యదేశ్యములు మరాఠీ భాషలో ప్రవర్తితములై తెలుగులో ప్రవేశించినవి. (42)

	మరాఠీ	పారసీ	అరబ్బీ
1. అసలు: (శృ. నె. 6-26) (మూలము)	అసల్, అస్సల్, అసలీ	అస్ల్, అస్లాఫ్, ఇస్లాఫ్	అస్ల్
2. అసివారు: (కాశీ 4-194) (వాహ్యలి)	అసివార్	అస్వార్, అసువార్	—
3. కమరు : (కాశీ 3-240) (బడ్డాణము, మొలనూలు)	కమర్ - కమ్మర్, కంబర్ కమర్, బండ్	కమర్ - నడుము కమర్ - బండ్ - బడ్డాణము	— —
4. కాకితము : (భీమ 1-74) (లేఖ)	కాగద్	కాఫుజ్, కాఫిజ్	—
5. కిచ్చడి: (కాశీ 7-185) (నానావస్తువులు చేర్చి వండు చిత్రాన్న విశేషము)	ఖిచడీ, ఖిచిడీ	కిచరీ	—
6. ఖర్చు : (ప. పీ 69) (వ్యయము)	ఖర్చ్	ఖర్చ్ : రొవెల	—
7. ఖుసి : (హర. పీ 22) (సంతోషము, విలాసము)	ఖుశీ, ఖుశ	ఖుసీ	—
8. గంజాయి : (శివ 3-62) (మత్తుపదార్థము)	గాంజా	—	—
9. గాగరా . (చాటువు) (స్త్రీలు కట్టుకొను పావడ)	ఘగ్రా	—	—
10. గుల్లాము : (గ్రీడా 265) (నేవకుడు/నేవకురాలు)	గులామ్	గులామ్	అరబ్బీ
11. గొంగడి : (చా. మం 1-128) (కంబళి)	ఘొంగ, ఘొంగడి	—	—
12. గోవ (శృ. నె. 6-120) (పశ్చిమ తీరమున గల రేవుపట్టణము)	గోవే	—	—
13. చబుకు : (ప. పీ 119) (కొరడా, చేతికొలి)	చాబూక్	చాబుక్	—
14. చామలా : (ప. పీ 72) (ఒక రకమైన కడియము)	కామల్	—	—
15. చావడి : (ప. పీ 28)	చావడీ	—	—
16. చికిలి : (కాశీ 1-121) (మెఱుగు, పదను)	సికల్	సక్కార్	సక్ల్
17. జబ్బు : (క్రీ. నా. చాటువు) (మందము)	జబూన	జబ్బ	—
18. డమామి : (ప. పీ 4) (డిండిముము)	ధమామి	—	—

	మరాఠీ	పాఠీ	అరబ్బీ
19. దేరా : (ప. పీ 36) (గుడారము)	దేరా	—	—
20. తాయెతు: (ప. పీ 17) (మెడనో, మొలనో కట్టుకొను రత్నధూప)	తావీజ్	తావీజ్	తలవీజ్
21. లేజీ : (శృ. నై 6-96) (మేలుజాతి గుట్టము)	లేజీ	తావీ, లేప్, తాజి	—
22. త్రానుడు : (భీమ 2-77) (తుల)	తరాజు	తరాజు	—
23. తుర్క : (క్రీడా 149) (తుర్కీజాతీయులు)	తుర్క	తుర్క	—
24. దుకాణము : (శ్రీ. నా. చాటువు) (అంగడి)	దుకాణ్/న్	దుకాన్, దుక్కాన్	దుక్కాన్
25. పరాకు : (శృ. నై. 5-106) (ఉపేక్ష)	పరాఖ్	—	—
26. పారసి : (భీమ 1-74) (పారసీ భాష)	ఫారసీ (స్త్రీ)	—	—
27. పేషణి : (శృ. నై 1-32) (దూత)	పేషణ	—	—
28. పాజు (ప. పీ 114) (సేన, పటాలము)	పాజ్	పాజ్	పాజ్
29. బరాబరి : (ప. పీ 15) (ప్రభు దర్శనము నిమిత్తము గుమిగుడు ప్రజలను బంగళముచేసి ఎచ్చరిక తెలుపుట)	బరోబర్	బరో ఆబర్	—
30. బాఠు (ప. పీ 2) (కత్తి)	బాక్	—	—
31. బిబ్బి : (శ్రీ. నా. చాటువు) (తురుష్కుల యంతఃపుర స్త్రీ)	బిబి	బీబీ సత్కుల ప్రసూత యగు స్త్రీ	తుర్కీ
32. బొందిలి : (చాటువు) (బొందిలిజాతి)	బుందేల్	—	—
33. మోళము : (శృ. నై 6-94) (వెండి, బంగారము, లోసగు వానిపై పూత)	ములామా ములమ్మా	ములామ్మా	ములమ్మా
34. రావు: (శ్రీ. నా. చాటువు) (నాటి వెలమదొరల పట్టపుపేరు)	రావో	—	—
35. రోజు : (ప. పీ 42) (దినము)	రోజ్	రోజ్	—
36. లుంగ : (క్రీడా 42) (వస్త్ర భారము, బట్టల మోపు)	లుంగి	లుంగ, లుంగీ	—
37. సమ్మాను : (క్రీడా 42) (ముక్కొయ్య పడవ)	సామాన్	సామాన్	—

	మరాఠీ	ఆరబీ	ఆరబీ
38. శరిహద్దు . (ప. పీ 33) (పరిమితి, మేర)	శర్ హద్ద్	—	—
39. సహ : (మర. పీ 24) (చక్రవర్తి)	శహ	షహ్	—
40. సాగటాలు . (ప. పీ 45) (జూదమాడెడు సారెలు)	సాగడీ, సాగడా	—	—
41. సేబాను (మర 7-64) (మెచ్చికొలును తెలుపుమాట)	శాబాన్	షహ్-బాష్	—
42. హద్దు (ప. పీ 38) (ఆవధి)	హద్	హద్	హద్

1-2-2. ఈక్రింది అన్యతేశ్వములు పారసీనుండి తెలుగులో ప్రవేశించినవి. (17

	పారసీ	ఆరబీ	మరాఠీ
1. ఆపరంజి . (క్రీ. పీ 62) (పుటముపెట్టిన బంగారము)	ఆఫ్ రంజ్, ఆఫ్ రంజీ	ఆప్ రంజియ	—
2. అరబీ : (భీమ 1-73) (ఆరబీదేశపు భాష)	అరబ్	—	—
3. తల్లాని . (శృ. నై 6-96) (ఖిల్లానదేశపు గుఱ్ఱము)	ఖిల్ లాన్	ఖిల్ ల్	—
4. కల్లా 7 (క్రీ. నా. చాటుపు) (పట రచిత మవటము)	కలహ్	—	—
5. గసగస : (భీమ 3-57) (ఒక దినుసు మసాలావిత్తులకి)	ఖష్ భాష్	—	—
6. జరి (శీక 2-90) (వెండి బంగారముల మొలము)	జర్	—	—
7. జతిపోసనము . (కాశీ 6-161) (బంగారు పైఘాత)	జర్ హాష్	—	—
8. పంజా . (మర 7-137) (ప్రకాశించు, రత్నములు చెక్కిన ప్రకాశము)	పంజ్	—	—
9. బాజారు : (క్రీ. నా. చాటుపు) (విపణివీధి యందలి జనము)	బాజార్	—	—
10. మసీదు (క్రీడా 149) (ముస్లిముల ప్రార్థనామందిరము)	మస్ జిద్	మస్ జిద్	—
11. ముఖముల్లు 9 (ప. పీ 17) (ఒత్తుగా మెత్తగా నుడు ఒక తరహా పట్టుగుడ్డ)	మఖ్ మిల్	—	—
12. మైజారు : (క్రీ.నా. చాటుపు) (పైటకొంగు)	మి'జర్	—	—

	మరాఠీ	పాఠవీ	అరబ్బీ
13. లాహిరి : (కాశీ 2-188) (మోడక ద్రవ్య సేవనము)	లహార్	—	—
14. సన్నాయి : (ప. పీ 4) (నాగ సరము)	సాహ్ నామ్	—	—
15. సురతాణ: (కాశీ 6.809) (పాలకుడు) (సురతాణి, సుర త్రాణ, సురధాణి, సురధాణ10 సురధాని) అను రూపాంతర ములు కలవు.	సుల్తాన్	సుల్ తాన్	—
16. హజారము (కాశీ 1-185) (అస్థానము)	హజీరాన్	—	—
17. హురుముంజి : (హర. పీ 7) (పారసీక జలసంధి చేయవ తీరమని గల పెద్ద రేవుపట్టణము)	హుర్ ముజ్	—	—

1.3-0 వర్ణనిర్మాణాత్మక రూపాంతరత (Phonological Variations) చెందిన అన్యదేశ్యములు కొన్నింటిని ఉదాహరింతును.

1.3-1 స్వరవిశ్లేషము (Anaptyxis)

అనివారు - అస్సార్
కత్తలాని - ఖత్తలాన్
కిచ్చడి - కిచ్చీరి.

1.3-2 మధ్యమ స్వరలోపము (Loss of medial syllable)

త్రాసు - తరాణ

1.3-3 మూర్ధస్యకరణము: (Retro flexion)

మోళము - ములమ్మా
సురధాణి - సుల్తాన్

1.4.0 సమాసములలో సౌకయంగము అన్యదేశ్య ముండుట కలదు.

1.4.1 అన్యదేశ్యము + తత్సమము
లేజీ - హయము (శృ. నై 6.96)

పేదజి - హనుమంత (శృ. నై 1.3.)

1.4.2 అన్యదేశ్యము + తద్భవము
పంజా - మంచము (హర 7-137)

(పైఁడి) మోళము - కటూరి (శృ. నై 6.94)

1.4.3 తత్సమము + అన్యదేశ్యము
వజ్రాల - కమరు (శివ 2-26)

1.4.4 దేశ్యము + అన్యదేశ్యము
పసిఁడి-జలపోసనము (హర 5-56)

పైఁడి - మోళము (శృ. నై 6-94)
1.4.5 తమిళము + తత్సమము

తిరు - నామము (శ్రీ. నా. చాటువు 132) తిరు - పతి (కాశీ 5-288)

(సశేవం)

1. భీమఖండము. 1-73.

2 టి. దొణపు: భాషా చారిత్రిక వ్యాసావళి, పుట 197.

3. సంస్కృతమున 'కాఘజ్' పారసి మూలకముగా మోనియర్ విల్యప్సెన ప్రదర్శితము.

4. చురుకు గ్రామ్యమని, పారసి జన్యమని - కాంబెల్ - పుట 224.

5. త్రాసు దేశ్యమని బ్రౌణ్యము - పుట 467

6. పూర్వ ముద్రణ పాఠములను, తాళపత్ర ప్రతుల పాఠములను, బరిశీలించగా కత్తులాణ, కర్తలాణ, కత్తలాని, కత్తులాని అను పాఠాంతరములు ముద్రిత గ్రంథములందును, ఖత్తులాణి, ఖత్తులాణ, అను పాఠాంతరములు తాళపత్ర ప్రతులయందును కలవు. ఖత్తులాణము అను రూపాంతరమును గలదు.

'కత్తులాని' 'ఖత్తులాణ' ఘటితములే మూలపాఠము లనియు, ప్రాసాదోరగా రొసంగిన వ్యుత్పత్తి సుసంగత మనియు, కర్తలాణ శబ్ద నిర్వహణకు శ ర క ర్త మార్చిన నైపథ్య పాఠ మగ్రాహ్యము.

7. వల్లాయి, వల్కా (యయి) పదము లర్వాచీన సాహిత్యమున విరివిగా ప్రయుక్తములు.

8. నల్లమందు విత్తులు అని ఆంధ్ర పద పారిజాతము - పుట 184.

9 ముఖములు అను రూపాంతరము కలదు.

10. ఈ రూపాంతరము లన్నియు వాస్తవముగా నాఁటి వ్యవహారము గుణములో లేక లేఖకముద్రావక కల్పితములో నిర్ధారించుట దుస్సాధ్యము.

—...—

* ప లి త ం *

ఎన్నికలు ముగిసినవి. రాజకీయ నాయకుల ఆంధ్రనాట (తుదకు శ్రీమతి ఇందిరా గాంధీ ఆంధ్రనాట కూడా) తారుమారులు. రమారమి మూడింట రెండుంతుల మిజానీటితో కాంగ్రెసు విజయం సాధించింది. జాతీయపార్టీలైన జనతా, కాంగ్రెస్ (యు); ప్రాంతీయ పార్టీలు ఆర్ ఇండియా, అన్నా డియంకె, అకాలీదళ్ పార్టీలు, నామ రాత్రావ శిష్టము లైనవి. శ్రీచరణసింగు లోకదళ్ ఈ ఎలక్షనుకు పూర్వము నకు గల స్థానాలలో సగానికి మించిన స్థానాల నయినా నిలుపు కున్నది. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీ తన లాన్ని భాగా పెంచుకొన్నది.

నిరంకుశ - అవినీతియుత - పరిపాలన సాగించినట్లు భావింపబడి 1977 లో శిక్షితుగా ఓడింపబడిన కాంగ్రెసు విజయంగా విజయం సాధించడంలోను ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షకురాలు అని పేరొందిన జనతాపార్టీ ఇంత చిత్తుగా ఓడిపోవడం గోనూ గల రహస్యం ఏమిటి?

అందరికీ తెలిసిన పరమ రహస్యం. జనతాపార్టీలోని అంతఃకలహాలు, తిత్తాశయంగా కంటుపడిన - అసమర్థపరిపాలన, క్రమశిక్షణ రాహిత్యం, శాంతిభద్రతలోపం అనేవి ముఖ్యాంశాలు. అధికారాన్ని దుర్వినియోగం చేసి అయినా పొందవేని చేతకానితనం కూడా ఒక కారణం కావచ్చును.

మహామేధావులయిన జనతా నాయకులు 1977 లో తమకు లభించిన విజయంపంతు తమ స్వప్రతిభయే అని అతిగా భావించారు. ఇందిరా వ్యతిరేక భావమే తమ విజయానికి కారణమనే స్ఫూర్తిని కొంచెం వున్నా ఆది హృదయగతిం కాలేదు. లేదా ఆ వ్యతిరేక ప్రభంజనం కావ్వతంగా ఉంటుందని భ్రమించడం జరిగింది.

సుమారు ఈ రెండున్నర సంవత్సరాలలోను కాంగ్రెస్ వి ప్రజాభిమానాన్ని చూటగానేందుకు చేసిన మహాకృషి యేమీ కనబడదు. 1977 లో తనమీద ప్రజానీకానికి కలిగిన ఏహ్యభావమూ, వ్యతిరేకతా ద్విగుణంగా త్రిగుణంగా జనతా మీద కలగడమే నేను వికాంగ్రెసుకి కలిగిన అఖండవిజయానికి ముఖ్య కారణము. అసమర్థపాలన కన్న నిరంకుశ పాలనయే కొంతవేరకు మేలన్న భ్రాంతి యీ ఫలితానికి కారణం.

ఈ బహిరంగ రహస్యాన్ని జీర్ణించుకోలేక చరణ్ ప్రభుత్వ దుష్టపరిపాలనమే జనతా ఓటమికి కారణమనీ, జనతాలోకదళ్ల భేదం గుర్తించలేని ఓటరుల మాధ్యమే కారణమనీ పరనిందా ప్రచారానికి ప్రారంభోత్సవం కావించారు ప్రధాని పదవిని ఆసించి ఆకాభంగం పొందిన వృద్ధ నాయకులు శ్రీ జగజీవన్ రామ్ తుంటి మీద కొడితే పశ్చురాలిన వన్నట్లుంది ఈ వాదం. చరణ్ దుష్ట పరిపాలన జనతాను తుడిచిపెట్టి లోకదళ్లని కొంత వత్తికానా గెల్పించడం ఎలా సమర్థనీయమో!! అలాగించలేనితనం కాదాయింది?

జనతా నాయకుల ఇట్టి పేలవపు వాజ్మాల ఆ పార్టీని అంత నికృష్టంగా ప్రజానీకం గణించడానికి ప్రధాన కారణాలలో ఒకటి. జనానికి అత్యంత గౌరవ ప్రదమైన అధ్యక్షపదవిని అధిష్టించియున్న శ్రీ సంజీవరెడ్డికి పక్షపాతి, రాజ్యాంగ విరుద్ధ ప్రవర్తనలు, అని నిందించి; జనతా విజయంలో ఆయన పదవీ పరిత్యాగం చెయ్యాలని జనతా నాయక ముఖ్యులు ఎలాగైతే ఘోషించడం ఆ పార్టీ యెడల ఓటరులకి గౌరవభావం కలిగించలేదు కదా వ్యతిరేక భావమే కల్పించినదడం నిస్సందేహం.

అన్నిటిమీదా అటుంచి 'పార్టీ గెలిస్తే శ్రీ జగజీవన్ రామ్ నే! పధానిగా చేసాలి..

రాం ప్రధాని కావాలంటే జనతాకే ఓటివ్వండి" అనే ప్రచారం జనతాకి కలిగించిన హాని ఇంతంత తనరానిది. ఈ తారకమంత్రంతో హరిజనుల ఓట్లన్నీ తమవే అవుతాయని భావించడం జరిగింది. హరిజన వోట్ల విషయంలో దీనివలన అనుకున్న ప్రయోజనం కలగకపోగా హరిజన తేతర ఓట్లు అత్యధిక సంఖ్యలో నష్టము మదానికీ మంత్రం దోహదంచేసిందనేది సత్యమారం కానేరదు.

1977లో తమ పార్టీ అధికపరాజయానికి, ఈ నాటి ఎన్నికలలో జనతా సంపూర్ణ పరాజయానికి, కారణములయిన దోహదాన్ని తీసి దూరంగా నెట్టివైచి. ప్రభుత్వాన్ని విజయపథంలో నడపగల సామర్థ్యం శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీకి కలదనడంలో సందేహంలేదు. అశేష భారత ప్రజానీకం తనపై ఉంచిన విశ్వాసానికి తన ఉత్తమ పరిపాలనతో సమాధాన మియ్యగల రాజకీయ వివేకం ఆమె పుష్టలంగా కలిగిఉన్నదని భావింపవచ్చును. 1977 పునరావృత్త మాతుందని ఎవరైనా భావిస్తే వారికి ఆకాభంగమే ఎదురు కాగలదు.

లోకదళ్, జనతా, యు కాంగ్రెసు మొదలయిన ప్రతిపక్షాలు వీలయినంత సమైక్యంగా ఉండి, జాతీయ సమస్యలపై నిర్వాణాత్మక విమర్శలు చేస్తూ, ప్రభుత్వం తో సహకరించడం రూపంగా ప్రజా సేవ చేయడమే నాటి ప్రస్తుత కర్తవ్యం. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీతో సీద్ధాంత పరమైన భేదాభిప్రాయాలు ఎవరికి ఏలా వున్నా అత్యంత క్రమశిక్షణయుతమైన పార్టీ నిర్మాణం కలిగి తమ బలాన్ని గణనీయంగా ఆపార్టీ పెంచుకొన్న దనడాన్ని ఎవరూ కాదనకాలరు. శ్రీమతి ఇందిరా సుస్థిర పరిపాలన దేశ ఔమదాయ కమై విలసిల్లవలననేది నేటి భారతదేశ ప్రజానీక పరమాకాంక్ష.

- సంపా||

శ్రీమద్విశ్వసమాఖ్య

శ్రీ దుర్గా సప్త శతీ

(శ్రీ దుర్గా యంత్రరాజ శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ పూజా విధాన సహితము)

(రచయిత - పురాణభండ రాధా కృష్ణమూర్తిగారు. ఆధ్యాత్మిక ప్రచారక సంఘము జయశ్రీట్రాక్స్ రోడ్ - రాజమండ్రి) - 4 వెల. 2 రూ)

వైజ్ఞానిక శక్తి కఠీనముగ నవ్యక్త రూపమును పలువు రాస్తి కలు పలు విధముల నుల్లేఖించిరి. జగద్గురు ప్రభృతులు చణ్డతములను వివరించిరి. ఇట్టి వానిలో శాక్తీయ సిద్ధాంత మొకటి. ఆముతమున దుర్గాసప్త శతీ ప్రముఖము. అర్చకులగు నిట్టివాని యనుసంధానము పారాయణ శ్రద్ధధానులగు అస్తి కల కైహికముగ మౌనసికముగ బహుధా దృష్టఫలము. ఇట్టి యార్చకుల కనుసంధానాదిక మే కాని యనువాద ముచితము కాదనిపించును. ఇట్టివాని యనువాదము కేవలము తిద్దతవిషయ పరిజ్ఞానమున కుపయోగింపవచ్చును.

ఇట్టి యాస్తిక బుద్ధితో శ్రీ పురాణ పండి రాధాకృష్ణమూర్తిగారు (ఆధ్యాత్మిక ప్రచారక సంఘము) దుర్గా సప్త శతీ సారాంశమును (కథా భాగమును) ఆంధ్ర భాషలో ప్రకటించిరి. మూలశ్లోకమును భావమును వరుసగాకలిపి ముద్రించినచో పాఠకుల కుపయోగకరముగ నుండెడిది. మరియు దుర్గాసప్త శతీ పారాయణ క్రమ విధానములను వివరించినచో మరింత యుచితము గానుండెడిది. దీని ముద్రణకు పలువు రాస్తి కలు ధార్మికములు బహుధా సాయపడిరిని గ్రంథము నందలి ప్రకట

నాదుల వలన దెలియుచున్నది. ఇట్టి యవకాశమున్నప్పుడు దీనిని సర్వతో ముఖముగ నవవద్యముగ దీర్చిదిద్దవీలుకలిగినది. కాని యాసౌకర్యము సముచితముగ నుపయోగింపబడలే దనిపించును.

ఈ గ్రంథము అస్తి కలగు పామరులకే యుద్దిష్ట మైనను నిట్టివానియందలి భావ నిర్దుష్టతను ఒకానొక ప్రత్యేకతను గంతరించుకొనవలసియున్నది. ఉదాహరణకు - శ్రీ వేలూరివారి మహాత్ముని ఆత్మకథ, శ్రీ శ్రీనివాసశిరోమణి రామాయణము గ్రాహ్యములు. గ్రంథమందలి భావలో నిర్దుష్టతయే లోపించిన దనవచ్చును. చేసుకొనుచు, గ్రంథంబు, (19) ధనుర్మాస ధారయై జగన్మాత (34) ఘోరరక్తమును (21) రక్తసాధములు (26) తపోశక్తి (28) మత్తరాయంచలు (26) వంటి పదముల సాక్షాత్కారము దీని కుదాహరణగా జూపవచ్చును. ముద్రాక్షుసములును నిందు కానవచ్చును.

దీని కనుబంధముగ శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ పూజావిధానము కూడ కలదు. ఇందును 'రాక్షసాం' (రక్షసాం అనుటకు) ఆ సర్పంతు (అప సర్పంతు అనుటకు) వంటి స్థానిత్యములు కలవు. విశేషించి పూజావి విషయమున నిట్టివాని విషయమున జాగరూకత యవసరము. పామరుల కీయర్థ స్థానిత్యము పట్టదు. కావున గమనింపరు. ఇట్టి చో దీనివలన లాభ మెంత? నష్ట మెంత? యని బేజా వేయవలసివచ్చును. ఈ పూజా విధానమున నాయాస్థులముల కొంతవివరణ నిచ్చిన బాగుండెడిది. మరియు దీని కనుబంధముగ శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ నాయాదుల నిచ్చినచో నాస్తి కలగు పాఠకుల కీ గ్రంథము పూజకును

1. కృష్ణజిల్లా గ్రామసామాఖ్య
2. జేవయాని
3. డా. చి|| నారాయణరావుగారి ముసలమ్మపదం
4. జాషువా గిల్బిలము వస్తుశిల్ప విన్యాసము
5. ప్రభుభావ సరస్వతి రాళ్లపల్లి
6. సాందర నందము సాహితీతీర్థము
7. సాహిత్యము దాని ప్రభావము
8. శ్రీకృష్ణ నిర్మాణం ఒక వలజీ
9. ఆధునిక తెలుగు నవలాపరిణామం
10. 'ఏకపీఠ' ఇతివృత్తి పరిశీలన
11. హనుమన్నాటకము - అంగదుడు
12. ఏటికొళ్ళు కవితా సమీక్ష
13. ఏకపీఠ దానివైభవము
14. తెలుగువారు ప్రాకృతభాషామనన
15. తెలుగులో చిత్రకవిత్వము
16. శ్రీనాథుని పదకల్పములు
16. శ్రీమదాంధ్ర రామాయణము - యోగదర్శనము

* పై రచనలు పరిశీలించబడి ప్రచురణకు అంగీకృతములై మాయొద్ద నున్నవి. వీలయినంత త్వరలో ప్రచురించబడునని మనవి. సం||

సాయపడెడిది. దీని విషయమున కొంత శ్రద్ధను చూపినచో చాల బాగుండెడిది. ఏమైనను నిట్టివాని ప్రకటన చదవకుము ప్రశంసనీయమునైననూ, దీని శాస్త్రీయ తోడ్పాటు, ప్రకాశకులకి నిర్దుష్టముగా దీర్చు నివకాశము, కల్పితపుడ సక్రమముగా వినియోగించుకొనికపోవుట కొంత బాధాకరము. శ్రీ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి ప్రయత్నము ప్రశంసనీయము 48 పేజీల యీ గ్రంథము రెండురూపాయలనుట మిక్కిలి యెక్కువనిపించును.

- శ్రీ క్ర. సన్న.

వి శేష ప్రచారముగల
సమాలోచన పక్షపత్రిక

సంవత్సర చందా రు. 10 - 00 లు మాత్రము.

సంచిక ఒకటికి ముద్రణవ్యయం రు. 1-00 అగుచున్నది. సాహిత్య ప్రచారమునకై తక్కువ చందా నిర్ణయం పబడినది.

సమాలోచన

1, 2 సంపుటములు ఒకొక్కటి సుమారు 120 వివిధ జాతీయ సాంస్కృతిక విషయముల పోషకాలికో బైండు చేయబడినవి. పోస్టేజితోసహా ఒకొక్క సంపుటము వెల రు. 1. చేసినవారికి రిజిస్టర్లు పోస్టులో పంపబడును. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

ప్రతులకు :—

ఎడిటర్, 'సమాలోచన'

6-8-7, ఇన్నీసు పేట (త్యాగరాజ నగర్)

రాజమండ్రి-1. 533101.

కవరు 4 వ పూర్తి పేజీ	రు. 400 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు. 225 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు. 150 - 00
లోపలి పూర్తి పేజీ	రు. 200 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు. 110 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు. 60 - 00
కంట్రాక్టు రేట్లకు సంపాదకునిపేర వ్రాయవలయును.	